

364

OBWIESZCZENIE MINISTRA SPRAWIEDLIWOŚCI

z dnia 2 września 1950 r.

o ogłoszeniu jednolitego tekstu kodeksu postępowania karnego.

Na podstawie art. 21 ustawy z dnia 20 lipca 1950 r. o zmianie przepisów postępowania karnego (Dz. U. R. P. Nr 38, poz. 348) ogłaszam w załączniku do obwieszczenia niniejszego jednolity tekst kodeksu postępowania karnego z dnia 19 marca 1928 r. (Dz. U. R. P. z 1949 r. Nr 33, poz. 243) z uwzględnieniem zmian, wynikających z przepisów ogłoszonych przed dniem wydania jednolitego tekstu, i z zastosowaniem nowej, ciągłej numeracji artykułów.

Podany w załączniku do obwieszczenia niniejszego jednolity tekst kodeksu postępowania karnego nie obejmuje przepisu art. 562 w brzmieniu jednolitego

tekstu (Dz. U. R. P. z 1949 r. Nr 33, poz. 243), który stanowi:

„Art. 562. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie równocześnie z przepisami wprowadzającymi kodeks postępowania karnego — z dnia 1 lipca 1929 roku“.

Podany w załączniku do obwieszczenia tekst jednolity obowiązuje od dnia wejścia w życie ustawy z dnia 20 lipca 1950 r. o zmianie przepisów postępowania karnego (Dz. U. R. P. Nr 38, poz. 348).

Minister Sprawiedliwości: w z. T. Rek

Załącznik do obwieszczenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 2 września 1950 r. (poz. 364).

KODEKS POSTĘPOWANIA KARNEGO.

Przepisy ogólne.

Art. 1. Postępowanie w sprawach o przestępstwa, należące do właściwości sądów powszechnych, odbywa się według przepisów niniejszego kodeksu.

Art. 2. § 1. Sąd wszczyna postępowanie na żądanie uprawnionego oskarżyciela.

§ 2. Oskarżyciel powinien wyjednać zezwolenie na ściganie określonej osoby, jeżeli takiego zezwolenia wymaga szczególny przepis ustawy.

Art. 3. Nie wszczyna się postępowania, a wszczęte umarza się, w razie:

- a) braku znamion przestępstwa w czynię, zarzucanym oskarżonemu;
- b) śmierci oskarżonego lub
- c) innej okoliczności wyłączającej ściganie.

Art. 4. W razie nieujęcia oskarżonego lub jego dłuższej nieobecności w kraju, choroby psychicznej albo innej ciężkiej choroby uniemożliwiającej prowadzenie sprawy, postępowanie zawiesza się na okres trwania przeszkody. W miarę potrzeby należy zebrać i zabezpieczyć dowody.

Art. 5. § 1. O wszczęciu jak również o ukończeniu postępowania przeciwko osobom, podlegającym publicznej władzy dyscyplinarnej, a także przeciwko uczniom i słuchaczom szkół i zakładów naukowych, zawiadamia się właściwą władzę.

§ 2. Przepis § 1 stosuje się również do wszystkich osób, zatrudnionych w państwowych władzach, urządach, instytucjach i przedsiębiorstwach, w organizacjach i przedsiębiorstwach spółdzielczych oraz organizacjach społecznych.

Art. 6. Sąd karny rozstrzyga samodzielnie wszelkie zagadnienia prawne, wynikające w toku postępowania, i nie jest związany orzeczeniem innego sądu lub urzędu.

Art. 7. § 1. Władze państwowe, cywilne i wojskowe jako też przedsiębiorstwa państwowe i spółdzielcze oraz organizacje społeczne obowiązane są do udzielania pomocy sądowi i prokuraturze.

§ 2. W szczególności Milicja Obywatelska wykonuje w zakresie ścigania przestępstw polecenia sądu i prokuratora.

§ 3. Sąd lub prokurator może bezpośrednio zwracać się do władzy wojskowej o pomoc zbrojną.

Art. 8. Wszystkie władze, powołane do udziału w dochodzeniu i ściganiu przestępstw, mają obowiązek uwzględniania zarówno okoliczności przemawiających za oskarżonym, jak i przeciw niemu.

Art. 9. Sędziowie orzekają na mocy przekonania opartego na swobodnej ocenie dowodów.

K S I Ę G A I.

Sądy.

R o z d z i a ł I.

Zakres działania sądów.

Art. 10. § 1. Sąd z urzędu rozstrzyga o swojej właściwości.

§ 2. Uznając swoją niewłaściwość sąd przekazuje sprawę komu należy.

§ 3. Na postanowienie w przedmiocie właściwości służy zażalenie.

Art. 11. Orzeczenie wydane przez sąd powszechny względem osoby, która w danej sprawie nie podlega orzecznictwu sądów powszechnych, jest z mocy prawa nieważne.

Art. 12. § 1. Orzeczenie, wydane przez sąd niższego rzędu z obrażą przepisów o właściwości rzeczowej, jest z mocy prawa nieważne; nie dotyczy to jednak orzeczeń w sprawach, dla których sąd wyższego rzędu stał się właściwym z mocy art. 24 § 2.

§ 2. Orzeczenie sądu wyższego rzędu, wydane w zakresie działania sądu niższego rzędu, nie jest z tego powodu nieważne.

Art. 13. § 1. W wypadkach, przewidzianych w art. 11 i 12, nieważność stwierdza postanowieniem sąd bezpośrednio wyższy nad sądem, który wydał nieważne orzeczenie.

§ 2. Orzeczenie o nieważności sąd wydaje z własnej inicjatywy albo na wniosek stron.

Art. 14. § 1. Stwierdzenie dopiero na rozprawie głównej, że sprawa należy do właściwości sądu niższego rzędu, nie wstrzymuje dalszego toku rozprawy.

§ 2. Jeżeli jednak zajdzie potrzeba odroczenia rozprawy z innej przyczyny, sąd może przekazać sprawę właściwemu sądowi.

Art. 15. Sąd powiatowy orzeka we wszystkich sprawach w pierwszej instancji, jeżeli nie są one przepisem szczególnym przekazane innemu sądowi.

Art. 16. Sąd powiatowy orzeka w składzie jednego sędziego i dwóch ławników, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej.

Art. 17. § 1. Sąd wojewódzki rozpoznaje w pierwszej instancji sprawy:

1) o przestępstwa umyślne, określone w rozdziałach XVII—XIX i XXXIII oraz w art. 125 i 165—167 kodeksu karnego;

2) o przestępstwa, określone w rozdziale II oraz w art. 39 i 41 dekretu z dnia 13 czerwca 1946 r. o przestępstwach szczególnie niebezpiecznych w okresie odbudowy Państwa;

3) o zbrodnie, określone w dekrete z dnia 31 sierpnia 1944 r. o wymiarze kary dla faszystowsko-hitlerowskich zbrodniarzy winnych zabójstw i znęcania się nad ludnością cywilną i jeńcami oraz dla zdrajców Narodu Polskiego;

4) o zbrodnie, określone w dekrete z dnia 22 stycznia 1946 r. o odpowiedzialności za klęskę wrześniową i faszyczację życia państwowego;

5) a) o przestępstwa na szkodę Skarbu Państwa, instytucji prawa publicznego lub spółdzielni oraz na szkodę przedsiębiorstw, stanowiących własność bądź pozostających pod zarządem Państwa, instytucji prawa publicznego lub spółdzielni oraz

b) o inne przestępstwa — jeżeli interesy gospodarcze Polski Ludowej zostały narażone na znaczną szkodę;

6) o inne przestępstwa, jeżeli prokurator ze względu na szczególne okoliczności sprawy wniesie akt oskarżenia do sądu wojewódzkiego;

7) o przestępstwa, które z mocy przepisu szczególnego należą do właściwości sądu wojewódzkiego.

§ 2. Sąd wojewódzki może jednak na wniosek prokuratora przekazać do rozpoznania sądowi powiatowemu sprawę o przestępstwo, wymienione w § 1, jeżeli uzna to za wskazane ze względu na okoliczności sprawy.

§ 3. Sąd wojewódzki rozpoznaje środki odwoławcze od orzeczeń sądów powiatowych oraz orzeka w innych wypadkach przewidzianych w ustawie.

Art. 18. § 1. Sąd wojewódzki orzeka w składzie jednego sędziego i dwóch ławników, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej.

§ 2. Sąd wojewódzki rozpoznaje środki odwoławcze w składzie trzech sędziów.

Art. 19. § 1. Sąd Najwyższy rozpoznaje środki odwoławcze od orzeczeń sądów wojewódzkich, wydanych w pierwszej instancji, oraz orzeka w innych wypadkach, przewidzianych w ustawie.

§ 2. Sąd Najwyższy orzeka w składzie trzech sędziów, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej.

Art. 20. § 1. Właściwy miejscowo jest przede wszystkim sąd, w którego okręgu przestępstwo popełniono.

§ 2. Jeżeli przestępstwo popełniono w okręgu kilku sądów, właściwy jest ten z nich, w którym najpierw wszczęto postępowanie.

§ 3. Przestępstwo uważa się za popełnione w tym miejscu, gdzie wykonano działanie przestępne albo gdzie skutek przestępny nastąpił lub według zamiaru sprawcy miał nastąpić.

Art. 21. § 1. Jeżeli w chwili wszczęcia postępowania nie można ustalić miejsca popełnienia przestępstwa, właściwy jest sąd, w którego okręgu:

a) przestępstwo wyszło na jaw;

b) ujęto osobę podejrzaną;

c) osoba podejrzana mieszka —
zależnie od tego, w którym z tych sądów najpierw wszczęto postępowanie.

§ 2. Jeżeli zachodzą trudności w przeprowadzeniu postępowania przed sądem miejsca popełnienia przestępstwa, właściwy jest sąd, w którego okręgu osoba podejrzana przebywa.

§ 3. Przepis § 1 ma odpowiednie zastosowanie, jeżeli przestępstwo, podlegające orzecznictwu sądów polskich, popełniono za granicą.

Art. 22. Jeżeli w chwili wszczęcia sprawy nie można ustalić właściwości sądu w myśl art. 20 i 21, Sąd Najwyższy postanawia, który sąd ma sprawę rozpoznawać.

Art. 23. Sąd właściwy dla sprawców przestępstwa jest również właściwy dla podlegaczy, pomocników oraz innych osób, których działanie przestępne pozostaje w ścisłym związku z działaniem sprawcy, jeżeli postępowanie przeciw nim toczy się jednocześnie.

Art. 24. § 1. Jeżeli tę samą osobę oskarżono o kilka przestępstw, a sprawy należą do właściwości różnych sądów tego samego rzędu, właściwy jest sąd, w którym najpierw wszczęto postępowanie.

§ 2. Jeżeli sprawy należą do właściwości sądów różnego rzędu, sprawę rozpoznaje sąd wyższego rzędu.

Art. 25. § 1. Sąd właściwy w myśl art. 23 lub 24 może wyłączyć sprawę względem danego oskarżonego lub danego przestępstwa, jeżeli uzna, że odrębne jej rozpoznanie przyczyni się do uproszczenia lub przyspieszenia postępowania.

§ 2. Wyłączona sprawa przechodzi do sądu właściwego według zasad ogólnych.

Art. 26. § 1. Jeżeli przeciwko tej samej osobie z powodu kilku przestępstw zapadły prawomocne wyroki skazujące w różnych sądach, a w pierwszej instancji rozpoznawały sprawy sądy tego samego rzędu, natenczas ten z tych sądów, który wydał ostatni wyrok skazujący, wydaje wyrok orzekający karę łączną.

§ 2. Przy zbiegu wyroków sądów różnego rzędu o karze łącznej orzeka sąd wyższego rzędu.

§ 3. W razie zbiegu wyroków sądu powszechnego i wojskowego, o karze łącznej orzeka ten z tych sądów, który wymierzył karę surowszą.

Art. 27. § 1. Orzecznictwu polskich sądów karnych nie podlegają:

- a) uwierzytelnieni w Polsce przedstawiciele dyplomatyczni państw obcych;
- b) personel dyplomatyczny przedstawicielstwa;
- c) członkowie rodzin osób, wymienionych pod lit. a) i b);
- d) personel kancelaryjny przedstawicielstwa;
- e) służba przedstawicieli, posiadająca obywatelstwo tego samego, co oni, państwa;
- f) inne osoby, korzystające z prawa zakrajowości na mocy ustaw, umów lub ustalonych zwyczajów międzynarodowych.

§ 2. Przepis § 1 nie ma zastosowania do obywateli polskich i nie stoi na przeszkodzie stosowaniu retorsji.

§ 3. Sądy porozumiewają się z osobami, wymienionymi w § 1, za pośrednictwem Ministra Sprawiedliwości.

Art. 28. § 1. O niewłaściwości miejscowej sąd może orzec z urzędu lub na wniosek strony do czasu rozpoczęcia przewodu sądowego w pierwszej instancji.

§ 2. Późniejsze podniesienie kwestii niewłaściwości miejscowej sądu jest nieważne.

Art. 29. § 1. Spory o właściwość między sądami równorzędnymi rozstrzyga ostatecznie sąd bezpośrednio przełożony nad sądem, który pierwszy wszczął spór.

§ 2. Orzeczenie sądu wyższego w przedmiocie właściwości wiąże sąd niższy, nawet należący do innego okręgu.

Art. 30. Jeżeli sąd wojskowy przekaże sprawę sądowi powszechnemu lub nie przyjmie sprawę przekazanej mu przez sąd powszechny, sprawę rozpoznaje sąd powszechny w zakresie prawa karnego powszechnego.

Art. 31. W toku sporu o właściwość każdy z sądów spór wiodących jest obowiązany spełniać w swoim zakresie działania wszelkie czynności nie cierpiące zwłoki.

Art. 32. Jeżeli większość świadków, których należy wezwać na rozprawę, mieszka poza okręgiem sądu, w którym sprawa się toczy, a przy tym w znacznej odległości od tego sądu, to sąd bezpośrednio przełożony nad sądem, w którym sprawa się toczy, może przekazać sprawę sądowi, w którego okręgu mieszka większość świadków.

Art. 33. Sąd Najwyższy może na wniosek prokuratora lub z inicjatywy sądu właściwego przekazać sprawę innemu sądowi równorzędnemu, jeżeli ze względu na zabezpieczenie prawidłowego wymiaru sprawiedliwości zachodzi potrzeba wyjęcia sprawy spod rozpoznania sądu miejscowo dla niej właściwego.

R o z d z i a ł II.

Wyłączenie sędziego.

Art. 34. § 1. Sędzia nie może brać udziału w prowadzeniu sprawy:

- a) jeżeli sprawa dotyczy go bezpośrednio;
- b) jeżeli jest małżonkiem oskarżyciela, pokrzywdzonego, oskarżonego albo ich pełnomocnika lub obrońcy;
- c) jeżeli jest krewnym lub powinowatym w linii prostej bez ograniczenia, a w linii bocznej aż do stopnia między dziećmi rodzeństwa osób wymienionych pod lit b), albo jeżeli jest związany z jedną z tych osób z tytułu przysposobienia, opieki lub kurateli;
- d) jeżeli w tej samej sprawie był przesłuchany jako świadek lub biegły albo jeżeli był świadkiem czynu, o który sprawa się toczy;
- e) jeżeli brał udział w tej samej sprawie jako prokurator, obrońca albo jako pełnomocnik oskarżyciela lub powoda cywilnego;
- f) jeżeli w tej samej sprawie prowadził śledztwo;
- g) jeżeli w niższej instancji brał udział w wydaniu zaskarżonego orzeczenia;
- h) w razie uchylecia wyroku, jeżeli brał udział w jego wydaniu, o ile ustawa inaczej nie stanowi.

§ 2. Powody wyłączenia trwają nawet po ustaniu uzasadniającego je małżeństwa, przysposobienia, opieki lub kurateli.

Art. 35. § 1. O przyczynie wyłączenia sędziego zawiadamia właściwy sąd i wstrzymuje się od udziału w sprawie, z wyjątkiem czynności nie cierpiących zwłoki.

§ 2. Każda ze stron może zawiadomić sąd o przyczynie wyłączającej sędziego.

Art. 36. O wyłączeniu sędziego rozstrzyga sąd, przed którym sprawa się toczy.

Art. 37. Niezależnie od przyczyn wymienionych w art. 34, sąd właściwy w myśl art. 36 wyłącza sędziego na własne jego żądanie lub na wniosek strony, jeżeli pomiędzy nim a jedną ze stron zachodzi stosunek osobisty tego rodzaju, że mógłby wywołać wątpliwość co do jego bezstronności.

Art. 38. Wniosek strony o wyłączenie w myśl art. 37 należy zgłosić najpóźniej do chwili rozpoczęcia przewodu sądowego. Późniejsze zgłoszenie wniosku jest bezskuteczne.

Art. 39. W razie wyłączenia całego sądu sąd bezpośrednio wyższy przekazuje sprawę innemu sądowi równorzędnemu.

R o z d z i a ł III

Orzeczenia i zarządzenia.

Art. 40. § 1. Sąd wydaje orzeczenia w postaci wyroków lub postanowień. Orzeczenie, którego ustawa nie nazywa wyrokiem, jest postanowieniem.

§ 2. W kwestiach, nie wymagających orzeczenia sądu, prezes sądu wydaje zarządzenia. W sądach, podzielonych na wydziały, zarządzenia wydaje przewodniczący wydziału.

Art. 41. Wyrok może zapasć tylko na rozprawie.

Art. 42. § 1. Postanowienia zapadają albo na rozprawie, albo na posiedzeniu niejawnym.

§ 2. Postanowienia na rozprawie zapadają po wysłuchaniu obecnych stron.

§ 3. Postanowienia poza rozprawą zapadają po wysłuchaniu ustnego lub odczytaniu pisemnego wniosku prokuratora. Niezłożenie wniosku przed posiedzeniem nie wstrzymuje postępowania w sprawie.

Art. 43. Jeżeli zachodzi potrzeba sprawdzenia okoliczności faktycznych w celu wydania postanowienia na posiedzeniu niejawnym, sąd może delegować sędziego tegoż sądu albo zwrócić się do miejscowo właściwego sądu powiatowego o wyznaczenie sędziego do przeprowadzenia odpowiednich czynności; od świadka lub biegłego można odebrać przyrzeczenie.

Art. 44. § 1. Sąd nie ma obowiązku uzasadnienia postanowienia:

- a) zarządzającego przeprowadzenie dowodu lub wezwanie kogoś do sądu;
- b) uwzględniającego wniosek strony, któremu się inna strona nie sprzeciwiła.

§ 2. Inne orzeczenia sąd powinien uzasadniać, z wyjątkiem wypadków, w których ustawa wyraźnie go od tego zwalnia.

Art. 45. O ile przepis szczególny nie stanowi inaczej, sąd oznajmia swoje orzeczenia, zapadłe na rozprawie, przez ogłoszenie ustne, zapadłe zaś poza rozprawą — bądź przez ogłoszenie ustne, bądź przez doręczenie odpisu.

Art. 46. § 1. Oczywiście omyłki pisarskie w orzeczeniu lub zarządzeniu można każdego czasu sprostować.

§ 2. Postanowienie sprostowania podpisuje się w ten sam sposób, jak akt ulegający sprostowaniu.

§ 3. Na postanowienie zarządzające sprostowanie służy zażalenie.

K S I Ę G A II.

Strony, obrońcy i pełnomocnicy.

R o z d z i a ł I.

Oskarżyciel publiczny.

Art. 47. Oskarżyciel publiczny w zakresie ścigania przestępstw jest przedstawicielem władzy państwowej.

Art. 48. § 1. Oskarżyciel publiczny jest obowiązany wnieść oskarżenie w sprawach o przestępstwa ścigane z urzędu.

§ 2. Udział prokuratora na rozprawie w sądzie wojewódzkim jako pierwszej instancji jest obowiązkowy.

Art. 49. § 1. Prokurator może umorzyć śledztwo, jeżeli wniesienie oskarżenia do sądu byłoby niecelowe ze względu na znikome niebezpieczeństwo społeczne czynu.

§ 2. Po wniesieniu aktu oskarżenia postępowanie może być przez sąd umorzone na wniosek prokuratora z przyczyny, wskazanej w § 1.

Art. 50. Przestępstwa, których dochodzenie i ściganie są zależne od wniosku pokrzywdzonego, stają się z chwilą złożenia wniosku przestępstwami ściganymi z urzędu.

Art. 51. Oskarżycielem publicznym przed wszystkimi sądami jest prokurator.

Art. 52. § 1. Oskarżyciel publiczny, co do którego zachodzi jedna z okoliczności, wskazanych w art. 34 pod lit. a), b), c), d), lub który brał udział w sprawie jako sędzieja lub obrońca, powinien się wyłączyć i zawiadomić o tym swego bezpośredniego zwierzchnika.

§ 2. O przyczynie wyłączającej oskarżyciela publicznego każda ze stron może zawiadomić jego bezpośredniego zwierzchnika, który, skoro uzna, że przyczyna taka zachodzi, wyznacza innego oskarżyciela.

§ 3. Czynność dokonana przez oskarżyciela publicznego, który powinien się być wyłączyć, nie jest z tego powodu nieważna.

Art. 53. § 1. Oskarżyciel publiczny może już w toku śledztwa złożyć wniosek o zabezpieczenie grożącej oskarżonemu kary pieniężnej lub konfiskaty sposobami, wskazanymi w kodeksie postępowania cywilnego dla zabezpieczenia powództwa.

§ 2. Przepis § 1 ma odpowiednie zastosowanie do zabezpieczenia na mieniu osób odpowiedzialnych majątkowo za oskarżonego.

§ 3. W przedmiocie zabezpieczenia rozstrzyga na posiedzeniu niejawnym sąd karny, do którego właściwości sprawa należy.

§ 4. Na postanowienie w tym przedmiocie służy zażalenie.

Art. 54. Odstąpienie oskarżyciela publicznego od oskarżenia po wniesieniu aktu oskarżenia nie wiąże sądu.

R o z d z i a ł II.

Pokrzywdzony.

Art. 55. Za pokrzywdzonego uważa się osobę, której dobro prawne zostało bezpośrednio naruszone lub zagrożone.

Art. 56. Jeżeli pokrzywdzony nie ukończył lat 17 lub jest ubezwłasnowolniony, prawa jego wykonywają: ojciec, matka, opiekun lub osoba, pod której stałą pieczęć pokrzywdzony pozostaje.

Art. 57. Jeżeli pokrzywdzony jest niepełnoletni powyżej lat 17, to prawa jego na równi z nim mogą wykonywać osoby, wymienione w art. 56, o ile niepełnoletni temu się nie sprzeciwi.

Art. 58. Jeżeli pokrzywdzoną jest osoba prawna, to prawa osoby tej wykonywa jej ustawowy przedstawiciel.

Art. 59. W razie śmierci pokrzywdzonego prawa jego wykonywają: małżonek, rodzice, dzieci i wnuki.

R o z d z i a ł III.

Oskarżyciel prywatny.

Art. 60. § 1. W sprawach o przestępstwa, ścigane z oskarżenia prywatnego, pokrzywdzony wnosi i popiera oskarżenie, jako oskarżyciel prywatny.

§ 2. Przepisy art. 56—59 mają tu odpowiednie zastosowanie.

Art. 61. Jeżeli postępowanie wszczęto wskutek oskarżenia, wniesionego przez jednego lub kilku pokrzywdzonych, inne osoby, pokrzywdzone tym samym czynem, mogą się do tego postępowania przyłączyć aż do rozpoczęcia rozprawy głównej, choćby nawet upłynął termin zastrzeżony do wniesienia oskarżenia.

Art. 62. Jeżeli śmierć pokrzywdzonego nastąpiła po wniesieniu przez oskarżyciela, to prawa pokrzywdzonego służą osobom, wymienionym w art. 59, o ile przystąpią do sprawy w terminie zawitym trzymiesięcznym od daty śmierci pokrzywdzonego.

Art. 63. Odstąpienie oskarżyciela prywatnego od oskarżenia przed rozpoczęciem rozprawy głównej powoduje umorzenie postępowania.

Art. 64. Odstąpienie oskarżyciela prywatnego po rozpoczęciu rozprawy głównej, a przed uprawomocnieniem się wyroku, powoduje umorzenie postępowania tylko wtedy, gdy nastąpiło za zgodą oskarżonego lub na rozprawie zaocznej.

Art. 65. § 1. W sprawie z oskarżenia prywatnego prokurator może objąć oskarżenie, jeżeli uzna, że tego wymaga interes publiczny.

§ 2. Postępowanie toczy się wówczas z urzędu, lecz oskarżyciel prywatny zachowuje prawo popierania oskarżenia.

§ 3. W razie odstąpienia prokuratora sprawa toczy się z oskarżenia prywatnego.

R o z d z i a ł IV.

Powód cywilny.

Art. 66. § 1. Pokrzywdzony może nie później niż przy rozpoczęciu rozprawy głównej wytoczyć powództwo cywilne celem dochodzenia w drodze procesu karnego roszczeń majątkowych wynikających z przestępstwa.

§ 2. W razie śmierci pokrzywdzonego powództwo cywilne o roszczenie majątkowe, wynikające dla nich z przestępstwa, mogą wytoczyć w terminie, przewidzianym w § 1:

- a) małżonek, rodzice, dzieci i wnuki pokrzywdzonego;
- b) inne osoby, które z mocy uprawnienia ustawowego pozostawały na utrzymaniu pokrzywdzonego.

Art. 67. Sąd karny pozostawia bez rozpoznania powództwo cywilne:

- a) jeżeli wyjdzie na jaw, że proces o te same roszczenia już się toczy w postępowaniu cywilnym lub został rozstrzygnięty w tym postępowaniu;
- b) jeżeli roszczenia nie mają bezpośredniego związku z przedmiotem oskarżenia.

Art. 68. Powód cywilny ma prawo dowodzenia tych tylko okoliczności, na których opiera swoje roszczenia.

Art. 69. § 1. Powód cywilny już w toku śledztwa może żądać zabezpieczenia powództwa sposobami wskazanymi w kodeksie postępowania cywilnego.

§ 2. W przedmiocie zabezpieczenia rozstrzyga na posiedzeniu niejawnym sąd karny, do którego właściwości sprawa należy.

§ 3. Na postanowienie w tym przedmiocie służy zażalenie.

Art. 70. § 1. Powód cywilny zamieszkały poza siedzibą sądu, w którym sprawa się toczy, powinien wskazać osobę zamieszkałą w siedzibie sądu, której mają być doręczone pisma dla niego przeznaczone. Sąd może go od tego obowiązku zwolnić.

§ 2. W razie nieodnalezienia pod wskazanym adresem powoda cywilnego lub osoby, której mają być doręczone pisma, albo w razie niewskazania tej osoby, pismo załącza się do akt i uważa się za doręczone.

R o z d z i a ł V.

Oskarżony.

Art. 71. § 1. Ten, przeciwko komu toczy się śledztwo, nazywa się podejrzanym, a ten, przeciw komu wszczęto postępowanie sądowe — oskarżonym.

§ 2. Gdy kodeks niniejszy używa w znaczeniu ogólnym wyrazu „oskarżony“, odnośne przepisy mają zastosowanie także do podejrzanego.

Art. 72. Podejrzanym już w toku śledztwa może żądać, aby mu wyjaśniono, jakie przestępstwo mu zarzucono i jakie dowody przeciw niemu zebrano.

Art. 73. Oskarżony może nie odpowiadać na zadawane mu pytania.

Art. 74. Co do każdego oskarżonego zbiera się dane, dotyczące jego tożsamości, wieku, pochodzenia społecznego i przynależności społecznej, zawodu, stosunków rodzinnych i majątkowych oraz wzmianek o nim w rejestrach karnych.

Art. 75. § 1. Oskarżony, pozostający na wolności, jest obowiązany stawić się na każde wezwanie sądu lub prowadzącego śledztwo i zawiadomić o każdej zmianie miejsca zamieszkania.

§ 2. W razie nie usprawiedliwionego niestawienia oskarżonego, można go sprowadzić przymusowo.

R o z d z i a ł VI.

Obrońcy i pełnomocnicy.

Art. 76. § 1. Oskarżony ma prawo korzystać z pomocy obrońcy.

§ 2. Oskarżony może mieć nie więcej niż trzech obrońców.

Art. 77. Jeżeli oskarżony jest niepełnoletni lub ubezwłasnowolniony, prawo wybrania dlań obrońcy służy również jego ojcu, matce, opiekunowi i osobie, pod której stałą pieczę pozostaje.

Art. 78. Obrońcą w sprawach karnych może być tylko osoba, uprawniona do występowania przed sądem na podstawie przepisów prawa o ustroju adwokatury.

Art. 79. § 1. Przed wszystkimi sądami oskarżony musi mieć obrońcę, jeżeli:

- a) nie ukończył lat siedemnastu,
- b) jest głuchy lub niemy,
- c) zachodzi uzasadniona wątpliwość co do jego pożyteczności.

§ 2. Ponadto każdy oskarżony musi mieć obrońcę w postępowaniu przed sądem wojewódzkim jako pierwszą instancją.

Art. 80. Jeżeli oskarżony nie ma obrońcy z wyobu, prezes sądu wyznacza mu obrońcę z urzędu:

- a) w wypadkach wskazanych w art. 79;
- b) na prośbę oskarżonego, który z powodu ubóstwa nie może ponieść kosztów obrony.

Art. 81. Wyznaczenie pełnomocnika z urzędu dla oskarżyciela lub powoda cywilnego może nastąpić w sposób wskazany w kodeksie postępowania cywilnego.

Art. 82. Jednego obrońcę dla kilku współoskarżonych można wyznaczyć tylko wtedy, gdy obrona jednego z nich nie jest w sprzeczności z obroną drugiego.

Art. 83. § 1. Do obrony z urzędu wyznacza się adwokata zamieszkałego w miejscowości, w której odbywa się rozprawa albo toczy się śledztwo.

§ 2. Gdyby powierzenie obrony z urzędu adwokatowi natrafiało na szczególne trudności, do obrony z urzędu wyznaczyć można każdego nieposzlakowanego obywatela.

Art. 84. Z oskarżonym aresztowanym obrońca do czasu wniesienia aktu oskarżenia może porozumiewać się tylko za zgodą i w obecności prokuratora; po wniesieniu zaś aktu oskarżenia wolno porozumiewać się z nim sam na sam.

Art. 85. § 1. Pełnomocnikiem oskarżyciela prywatnego lub powoda cywilnego może być osoba wymieniona w art. 78.

§ 2. Przepis art. 76 § 2 ma odpowiednie zastosowanie do pełnomocników.

Art. 86. Strony mogą udzielać pełnomocnictwa bądź na piśmie, bądź ustnie wobec sądu.

Art. 87. Pełnomocnictwo upoważnia do prowadzenia sprawy we wszystkich instancjach, o ile nie zawiera pod tym względem wyraźnego ograniczenia.

K S I Ę G A III.

Dowody.

R o z d z i a ł I.

Świadkowie.

Art. 88. Każda osoba, wezwana na świadka, stawić się powinna w miejscu, dniu i godzinie, wskazanych w wezwaniu i pozostać aż do zwolnienia.

Art. 89. Świadka, który nie może się stawić z powodu choroby lub kalectwa, można przesłuchać w jego mieszkaniu.

Art. 90. W razie potrzeby przesłuchania Prezydenta Rzeczypospolitej sąd zwraca się do niego pisemnie o wyznaczenie miejsca i czasu przesłuchania.

Art. 91. Nie wolno przesłuchiwać jako świadka:

- a) duchownego — co do faktów, o których dowiedział się na spowiedzi;
- b) obrońcy oskarżonego — co do faktów, o których się od niego dowiedział przy udzielaniu porady prawnej lub prowadzeniu sprawy.

Art. 92. § 1. Poza wypadkami, wskazanymi w art. 91, sąd lub prokurator może przesłuchać świadka, który odmawia zeznań z powodu tajemnicy zawodowej, tylko wtedy, jeżeli nie uzna za możliwe zwolnić go od zeznań.

§ 2. Przesłuchanie odbywa się przy drzwiach zamkniętych.

Art. 93. § 1. Urzędników publicznych i wojskowych, chociażby już nie pozostawali w czynnej służbie, wolno słuchać jako świadków co do okoliczności, na które rozciąga się ich obowiązek zachowania tajemnicy urzędowej, jedynie za zezwoleniem ich obecnej lub ostatnio przełożonej władzy służbowej.

§ 2. Zezwolenia wolno odmówić jedynie wtedy, gdyby złożenie zeznania wyrządzić miało poważną szkodę Państwu.

§ 3. Sąd lub prokurator może zwrócić się o zwolnienie urzędnika lub wojskowego z obowiązku tajemnicy do władzy naczelnej odnośnego działu zarządu państwowego.

Art. 94. § 1. Mają prawo odmówić zeznań:

- a) małżonek oskarżonego;
- b) krewny i powinowaty oskarżonego w linii prostej;
- c) krewny oskarżonego w linii bocznej aż do stopnia między dziećmi rodzeństwa;
- d) brat i siostra małżonka oskarżonego;
- e) osoba związana z oskarżonym z tytułu przysposobienia.

§ 2. Prawo odmowy zeznań trwa nawet po ustaniu małżeństwa lub przysposobienia.

§ 3. O prawie odmowy zeznań należy osoby te uprzedzić.

Art. 95. Jeżeli osoba, wymieniona w art. 94, złożyła zeznanie, a następnie przed złożeniem zeznania na przewodzie sądowym pierwszej instancji oświadczy, że chce z prawa odmowy skorzystać, poprzednie jej zeznanie nie może służyć za dowód i nie może być odczytane ani odtworzone.

Art. 96. Świadek ma prawo nie odpowiadać na pytania co do okoliczności, których ujawnienie mogłoby narazić na odpowiedzialność za przestępstwo jego samego lub osobę pozostającą z nim w stosunku wskazanym w art. 94.

Art. 97. Świadka, po uprzedzeniu go o odpowiedzialności za nieprawdziwe zeznania, należy przede wszystkim zapytać o imię, nazwisko, wiek, zajęcie, miejsce zamieszkania i stosunek do stron.

Art. 98. Sąd na rozprawie głównej odbiera od świadka przyrzeczenie według przepisanej rotacji, chyba że strony zwolnią świadka od przyrzeczenia, a sąd nie uzna, że złożenie przyrzeczenia jest konieczne.

Art. 99. Nie składają przyrzeczenia:

- a) nieletni do lat czternastu;
- b) osoby, które z powodu choroby psychicznej lub innego zakłócenia czynności psychicznych nie zdają sobie sprawy ze znaczenia przyrzeczenia;
- c) podejrzani o udział w czynnie, będącym przedmiotem postępowania, lub o działalność przestępną, pozostającą w ścisłym związku z działaniem oskarżonego.

Art. 100. Świadek składa przyrzeczenie według następującej roty:

„Świadomy wagi mych słów i odpowiedzialności przed prawem przyrzekam uroczyście, że będę mówił szczerą prawdę, niczego nie ukrywając z tego, co mi jest wiadome“.

Art. 101. § 1. Świadek składa przyrzeczenie, powtarzając za odbierającym przyrzeczenie lub odczytując na głos jego rotę, przy czym wszyscy, nie wyłączając sędziów, stoją.

§ 2. Niemi piśmienni składają przyrzeczenie przez podpisanie jego roty. Niemi niepiśmienni i głusi niepiśmienni przyrzekają przy pomocy biegłego.

§ 3. Przed odebraniem przyrzeczenia odbierający przyrzeczenie uprzedza świadka o znaczeniu tego aktu i o odpowiedzialności karnej za fałszywe zeznanie.

Art. 102. Świadkom, którzy w danej sprawie składali przyrzeczenie, przypomina się je przy ponownym przesłuchaniu, chyba że sąd uzna, iż konieczne jest ponowne odebranie przyrzeczenia.

Art. 103. Przesłuchanie co do samej sprawy zaczyna się od wezwania świadka, aby opowiedział wszystko, co mu wiadomo w sprawie, po czym sąd, a następnie strony mogą zadawać mu pytania.

Art. 104. Jeżeli między zeznaniami świadków zajdą sprzeczności, można zarządzić stawienie ich sobie do oczu.

Art. 105. § 1. W razie nie usprawiedliwionego niestawiennictwa świadka sąd lub prokurator nakłada na świadka grzywnę do 25.000 złotych; ponadto w razie odroczenia rozprawy sąd nakłada na świadka obowiązek zwrotu kosztów, wywołanych odroczeniem rozprawy z powodu jego niestawiennictwa. Grzywnę, w razie niemożności jej ściągnięcia, zamienia się na areszt do dwóch tygodni.

§ 2. Ponadto sąd lub prokurator, w razie potrzeby, zarządza przymusowe sprowadzenie świadka.

§ 3. Sąd lub prokurator zwalnia świadka od nałożonych środków przymusu i zwrotu kosztów, jeżeli świadek w ciągu dwóch tygodni od zawiadomienia go udowodni, że niestawiennictwo jego było usprawiedliwione.

Art. 106. § 1. Skutki wymienione w art. 105 mają również zastosowanie w razie nie usprawiedliwionej odmowy złożenia zeznań lub przyrzeczenia, przy czym, w razie ponownej odmowy, sąd lub prokurator może nałożyć na świadka ponownie grzywnę do 50.000 złotych z zamianą, w razie niemożności ściągnięcia, na areszt do jednego miesiąca.

§ 2. Niezależnie od powyższych środków sąd lub prokurator może nakazać niezwłoczne aresztowanie świadka, odmawiającego zeznań lub przyrzeczenia, na czas nie przekraczający jednego miesiąca. Areszt uchyla się, jeżeli świadek złoży zeznania, względnie przyrzeczenie, lub jeżeli sprawę w danej instancji ukończono.

Art. 107. § 1. Jeżeli czynu, określonego w art. 105 i 106, dopuścił się żołnierz w czynnej służbie wojskowej, sąd zwraca się do przełożonej władzy wojskowej, która stosuje środki, przewidziane w przepisach wojskowych.

§ 2. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio do pracowników i funkcjonariuszy służby bezpieczeństwa publicznego.

Art. 108. Jeżeli rozprawę odroczone z powodu niestawiennictwa albo odmowy zeznań lub przyrzeczenia przez kilka osób, wszyscy, których nie usprawiedliwione niestawiennictwo lub odmowa stały się powodem odroczenia rozprawy, ponoszą odpowiedzialność solidarną za zwrot związanych z tym kosztów, o ile sąd inaczej nie postanowi.

Art. 109. Na postanowienia odmowne, wydane w myśl art. 105 § 3, oraz na postanowienia, wydane w myśl art. 106 i 108, służy zażalenie.

R o z d z i a ł II.

Ogłędziny, biegli i tłumacze.

Art. 110. W razie potrzeby dokonywa się ogłędzin miejsca, rzeczy lub ciała.

Art. 111. W wypadkach, wymagających wiadomości specjalnych, wzywa się biegłych.

Art. 112. § 1. Do pełnienia czynności biegłego obowiązany jest nie tylko biegły sądowy, lecz także każdy, kto uprawia zawód stwierdzający jego wiedzę w danej dziedzinie.

§ 2. Okoliczność, że ktoś jest świadkiem w danej sprawie, nie wyłącza przesłuchania go jako biegłego.

Art. 113. § 1. Nie mogą być biegłymi osoby, których w myśl art. 91 nie wolno przesłuchiwać jako świadków lub które w myśl art. 94 mają prawo odmówić zeznań.

§ 2. Jeżeli strona przytoczy ważne powody, osłabiające zaufanie do danego biegłego, wzywa się w jego miejsce innego.

Art. 114. Do ogłędzin zwłok zawsze wzywa się lekarza, w miarę możliwości biegłego sądowego.

Art. 115. § 1. Gdy zachodzi podejrzenie zadania gwałtownej śmierci, zarządza się otwarcie zwłok przez lekarza.

§ 2. Do otwarcia zwłok należy, w miarę możliwości, prócz biegłego zawiadzić również lekarza, który ostatnio udzielał pomocy zmarłemu.

Art. 116. § 1. Gdy zachodzi podejrzenie śmierci z zatrucia, należy przez chemika lub odpowiedni urząd albo zakład dokonać badania wnętrzości i innych przedmiotów, mogących mieć związek z zatruciem.

§ 2. Do badania należy w razie potrzeby zawiadzić również lekarza.

Art. 117. § 1. Jeżeli zachodzi potrzeba zbadania stanu psychicznego oskarżonego, sąd lub prokurator wzywa przynajmniej dwóch lekarzy, w miarę możliwości psychiatrów.

§ 2. Biegli mogą żądać oddania oskarżonego pod obserwację w zakładzie leczniczym.

§ 3. Potrzebę, czas trwania oraz miejsce obserwacji określa sąd lub prokurator. Obserwacja powinna trwać nie dłużej niż sześć tygodni. W wypadkach wyjątkowych sąd lub prokurator na wniosek biegłych może przedłużyć ten termin na czas ściśle określony.

§ 4. Na postanowienie, nakazujące obserwację w zakładzie leczniczym, służy zażalenie.

§ 5. Jeżeli karalność czynu oskarżonego zależy od ustalenia stanu psychicznego pokrzywdzonego, to przepis § 1 ma zastosowanie i do pokrzywdzonego.

Art. 118. Oględzin połączonych z obnażeniem ciała dokonywa się, w miarę możliwości, przez biegłego tej samej płci. Jeżeli sędzia lub prowadzący śledztwo jest innej płci, niż osoba poddawana oględzinom, może być przy tym obecny tylko w razie konieczności.

Art. 119. Biegły składa ustnie lub pisemnie dokładne sprawozdanie ze swoich spostrzeżeń oraz opartą na nich opinię.

Art. 120. § 1. Biegły składa przyrzeczenie według następującej roty:

„Świadomy wagi moich słów i odpowiedzialności przed prawem, przyrzekam uroczyście, że powierzone mi obowiązki biegłego wykonam z całą sumiennością i bezstronnością“.

§ 2. Biegły sądowy składa przyrzeczenie tylko przy objęciu stanowiska, a składając opinię w poszczególnych sprawach powołuje się na nie.

Art. 121. Biegli mogą za zgodą sądu lub prowadzącego śledztwo przeglądać akta sprawy w całości lub w części oraz zadawać oskarżonemu i świadkom pytania potrzebne do ustalenia opinii.

Art. 122. Sąd lub prowadzący śledztwo kieruje badaniem dokonywanym przez biegłych, a jeżeli warunki badania tego wymagają, może wyznaczyć biegłym termin do złożenia opinii oraz wydać im za pokwitowaniem przedmioty ulegające badaniu.

Art. 123. Jeżeli przedmiot badania może ulec zniszczeniu lub zmianie przy badaniu, należy, w miarę możliwości, pozostawić część tego przedmiotu w przechowaniu sądowym.

Art. 124. Jeżeli opinia biegłych jest niejasna lub sprzeczna, sąd lub prowadzący śledztwo może zarządzić ponowne przesłuchanie tych samych biegłych lub wezwać innych.

Art. 125. Zamiast wzywania biegłych lub niezależnie od ich wezwania sąd lub prowadzący śledztwo może zasięgnąć opinii odpowiedniego urzędu lub zakładu.

Art. 126. § 1. W sprawach o podrabianie polskich pieniędzy sąd lub prowadzący śledztwo zasięga opinii urzędu lub zakładu, powołanego do drukowania banknotów lub bicia monet.

§ 2. W sprawach o podrabianie pieniędzy obcych sąd lub prowadzący śledztwo w razie potrzeby zasięga za pośrednictwem Ministra Sprawiedliwości lub Generalnego Prokuratora Rzeczypospolitej opinii właściwego urzędu lub zakładu zagranicznego.

Art. 127. § 1. Sąd lub prowadzący śledztwo wzywa odpowiedniego tłumacza, jeżeli zachodzi potrzeba:

- a) przesłuchania głuchego lub niemego, z którym sąd lub prowadzący śledztwo nie może porozumieć się bezpośrednio;
 - b) przesłuchania osoby, nie mówiącej językiem zrozumiałym dla sądu lub prowadzącego śledztwo;
 - c) przekładu pisma sporządzonego w obcym języku.
- § 2. Do tłumaczy mają odpowiednie zastosowanie przepisy dotyczące biegłych.

Art. 128. § 1. Art. 88, 97, 98, 101 §§ 1 i 3 i art. 102 — 109 mają odpowiednie zastosowanie do biegłych i tłumaczy.

§ 2. Przymusowe sprowadzenie biegłych i tłumaczy należy stosować tylko w wypadkach wyjątkowych.

R o z d z i a ł III.

Rewizja i zatrzymanie rzeczy.

Art. 129. § 1. U osób podejrzanych o popełnienie przestępstwa wolno dokonywać rewizji osobistej lub domowej celem ich ujęcia, wykrycia dowodów winy albo przedmiotów uzyskanych przez przestępstwo lub ulegających konfiskacie.

§ 2. U innych osób lub w innych miejscach wolno dokonywać rewizji tylko wtedy, jeżeli zachodzi uzasadnione przypuszczenie, że się tam znajdują: osoba podejrzana o przestępstwo albo przedmioty stanowiące dowód przestępstwa, uzyskane przez przestępstwo lub ulegające konfiskacie.

Art. 130. Rewizji osobistej należy dokonywać w miarę możliwości za pośrednictwem osoby tejże płci.

Art. 131. W porze nocnej wolno dokonywać rewizji domowej tylko w wypadkach nie cierpiących zwłoki.

Art. 132. § 1. Za porę nocną uważa się czas od godziny dziewiętej wieczorem do siódmej rano.

§ 2. Rewizję rozpoczętą za dnia można prowadzić nadal mimo nastania pory nocnej.

Art. 133. Rewizji w pomieszczeniu urzędu państwowego lub samorządowego dokonywa się po zawiadomieniu przełożonego lub jego zastępcy.

Art. 134. Rewizji w pomieszczeniu zajęтым przez wojsko dokonywa się w obecności bezpośredniego przełożonego lub wyznaczonego przezeń zastępcy.

Art. 135. Rewizji w biurze lub mieszkaniu osób wymienionych w art. 27 wolno dokonywać tylko za zgodą właściwego przedstawiciela dyplomatycznego.

Art. 136. § 1. Osobę, u której rewizja ma się odbyć, zawiadamia się o celu rewizji i wzywa się do obecności przy niej.

§ 2. Jeżeli gospodarza lokalu nie ma na miejscu, wzywa się do obecności przy rewizji przynajmniej jednego dorosłego domownika lub sąsiada.

Art. 137. § 1. Jeżeli rewizji dokonywa Milicja Obywatelska, powinna okazać osobie, u której rewizja ma się odbyć, polecenie prokuratora, a po wniesieniu aktu oskarżenia — polecenie sądu.

§ 2. W wypadkach nie cierpiących zwłoki, jeżeli polecenie nie mogło być wydane przed rewizją, należy okazać nakaz kierownika właściwej jednostki milicyjnej lub legitymację służbową, a następnie zwrócić się do prokuratora o zatwierdzenie rewizji; na żądanie osoby, u której przeprowadzono rewizję, należy doręczyć jej postanowienie o zatwierdzeniu rewizji w ciągu siedmiu dni od zgłoszenia żądania.

Art. 138. Przedmioty zabrane przy rewizji należy spisać, a na żądanie osoby, od której je odebrano, wydać jej pokwitowanie.

Art. 139. § 1. Przedmioty, mogące służyć do ustalenia istoty czynu lub do wykrycia sprawcy, należy, po dokonaniu oględzin i sporządzeniu dokładnego opisu, albo dołączyć do akt sprawy, albo oddać na przecho-

wanie właścicielowi lub innej osobie godnej zaufania z obowiązkiem przedstawienia ich na każde żądanie sądu lub prowadzącego śledztwo i z zakazem ich zbycia lub przekształcenia.

§ 2. Dowody rzeczowe należy odpowiednio zabezpieczyć i w miarę możliwości opieczetować.

Art. 140. § 1. Jeżeli osoba, mająca u siebie przedmioty stanowiące dowód przestępstwa, uzyskane przez przestępstwo lub ulegające konfiskacie, odmawia ich wydania, można zarządzić ich odebranie.

§ 2. Jeżeli przedmioty odebrała Milicja Obywatelska, należy o zatwierdzenie odebrania zwrócić się niezwłocznie do prokuratora, a po wniesieniu aktu oskarżenia — do sądu.

Art. 141. § 1. Osobę, która odmówiła wydania rzeczy, następnie u niej znalezionych, sąd skazuje na grzywnę do 25.000 złotych z zamianą, w razie niemożności ściągnięcia, na areszt do dwóch tygodni.

§ 2. Jeżeli osoba, której udowodniono, że posiada u siebie przedmioty wymienione w art. 140, odmówiła ich wydania, a drogą rewizji nie można ich odnaleźć, to sąd może skazać tę osobę na grzywnę do 25.000 złotych z zamianą, w razie niemożności ściągnięcia, na areszt do dwóch tygodni, w razie zaś ponownej odmowy — na grzywnę do 50.000 złotych, z zamianą, w razie niemożności jej ściągnięcia, na areszt do jednego miesiąca.

§ 3. Niezależnie od powyższych kar, sąd może w wypadku, wskazanym w § 2, nakazać niezwłoczne aresztowanie osoby, odmawiającej wydania, na czas nie przekraczający jednego miesiąca. Areszt uchyla się, jeżeli przedmioty wydano albo jeżeli sprawę w danej instancji ukończono.

§ 4. Przepisy niniejszego artykułu nie mają zastosowania do tego, kto bądź sam jest podejrzany o dane przestępstwo, bądź może zwolnić się od składania zeznań.

§ 5. Uprawnienia, służące z mocy niniejszego artykułu sądowi, posiada również prokurator.

§ 6. Na postanowienie, wydane na zasadzie niniejszego artykułu, służy zażalenie.

§ 7. Przepisy art. 107 stosuje się odpowiednio.

Art. 142. § 1. Jeżeli urząd, od którego zażądano dokumentu, odmawia wydania go, można zwrócić się do władzy naczelnej odnośnego zarządu państwowego o polecenie wydania dokumentu.

§ 2. Wydania wolno odmówić jedynie wtedy, gdyby ujawnienie dokumentu wyrządzić miało poważną szkodę Państwu.

Art. 143. § 1. Korespondencję i inne papiery, znalezione przy rewizji, można przeglądać bez zgody osoby, u której je znaleziono.

§ 2. Jeżeli u osoby nie podejrzanej o popełnienie przestępstwa (art. 129 § 2) dokonywa rewizji nie sędzia i nie prokurator, a zachodzi potrzeba przejrzania takiej korespondencji lub papierów mimo sprzeciwu osoby, u której je znaleziono, należy nie przeglądając opieczetować je i przelać do sądu lub do prokuratora. Osoba, od której papiery odebrano, może je opieczetować własną pieczęcią.

Art. 144. Do obecności przy rozpieczetowaniu i przejrzaniu korespondencji i papierów wzywa się w miarę możliwości osobę, od której je odebrano.

Art. 145. § 1. Urzędy pocztowe, telekomunikacyjne, kolejowe i celne oraz instytucje żeglugi wodnej i po-

wietrznej są obowiązane wydawać sądowi lub prokuratorowi na ich żądanie korespondencję i przesyłki, mające znaczenie dla toczącego się postępowania; tylko sąd lub prokurator mają prawo je otwierać.

§ 2. Na postanowienie w tym przedmiocie służy zażalenie.

Art. 146. Przedmioty uzyskane za pomocą przestępstwa, o ile nie są niezbędne do ustalenia istoty przestępstwa albo do wykrycia sprawcy, zwraca się po krzywdzonemu.

Art. 147. § 1. Jeżeli zachodzi wątpliwość co do osoby lub praw właściciela przedmiotów odebranych od oskarżonego, oddaje się je aż do czasu rozstrzygnięcia sądowego na przechowanie sądowe lub osobie godnej zaufania, pod warunkami przewidzianymi w art. 139 § 1.

§ 2. Przedmioty, ulegające szybkiemu zepsuciu lub zniszczeniu, sprzedaje się z przetargu publicznego przez Milicję Obywatelską albo bez przetargu przez placówki handlu uspołecznionego, a uzyskane pieniądze składa się do sądu.

K S I Ę G A IV.

Zapobieganie uchylaniu się od sądu.

R o z d z i a ł I.

Stosowanie środków zapobiegających uchylaniu się od sądu.

Art. 148. Środki zapobiegające uchylaniu się od sądu stosować może tylko sędzia lub prokurator w razie istnienia dostatecznych poszlak przeciwko oskarżonemu.

Art. 149. Nadzór nad przestrzeganiem przepisów o zatrzymaniu i stosowaniu środków zapobiegających uchylaniu się od sądu należy do sądu i prokuratora.

Art. 150. Na postanowienie w przedmiocie środka zapobiegającego uchylaniu się od sądu służy zażalenie.

R o z d z i a ł II.

Tymczasowe aresztowanie.

Art. 151. § 1. Tymczasowe aresztowanie może nastąpić tylko na mocy postanowienia sądu lub prokuratora.

§ 2. Prokurator może stosować tymczasowe aresztowanie tylko w toku śledztwa.

Art. 152. § 1. Tymczasowe aresztowanie stosuje się:

- a) w sprawach określonych w art. 17 § 1 pkt 1), 3), 4) i 5),
- b) w razie wydania w pierwszej instancji wyroku skazującego na karę pozbawienia wolności powyżej dwóch lat albo w razie skazania recydywisty.

§ 2. Sąd lub prokurator może w wypadkach, określonych w § 1, odstąpić od stosowania tymczasowego aresztowania jedynie wówczas, gdy ze względu na szczególne okoliczności sprawy zastosowanie tymczasowego aresztowania uzna za niewskazane.

§ 3. W innych wypadkach tymczasowe aresztowanie może nastąpić, jeżeli:

- a) zachodzi uzasadniona obawa, że oskarżony będzie się ukrywał, nakłaniał do fałszywych zeznań albo w inny bezprawny sposób będzie się starał utrudnić postępowanie karne;

- b) gdy oskarżony nie ma w kraju stałego miejsca zamieszkania, określonego źródła utrzymania lub gdy nie można ustalić jego tożsamości, albo
c) gdy oskarżony jest recydywistą.

Art. 153. § 1. Schwytanego na gorącym uczynku lub bezpośrednio potem w czasie pościgu każdy ma prawo zatrzymać nawet bez postanowienia prokuratora, jeżeli zachodzi obawa ucieczki schwytanego lub jeżeli nie można ustalić jego tożsamości.

§ 2. Schwytanego należy natychmiast oddać w ręce Milicji Obywatelskiej, organów bezpieczeństwa publicznego lub prokuratora.

Art. 154. Milicji Obywatelskiej lub organom bezpieczeństwa publicznego służy w każdej chwili prawo zatrzymania podejrzanego, gdy zachodzą warunki niezbędne do wydania postanowienia o aresztowaniu, a zwłoka mogłaby spowodować ucieczkę podejrzanego lub zatarcie śladów przestępstwa.

Art. 155. Zebrane przeciwko zatrzymanemu poszlaki należy natychmiast przedstawić prokuratorowi, który bądź zarządza aresztowanie podejrzanego, bądź wypuszcza go na wolność.

Art. 156. Jeżeli w ciągu czterdziestu ośmiu godzin od chwili zatrzymania przez władzę nie doręczono podejrzanemu odpisu postanowienia o aresztowaniu, należy zatrzymanego wypuścić na wolność.

Art. 157. § 1. Aresztowanego tymczasowo należy natychmiast wypuścić na wolność, jeżeli ustana przyczyna, dla których aresztowanie nastąpiło.

§ 2. Zatrzymanego może zwolnić organ bezpieczeństwa publicznego lub Milicja Obywatelska.

Art. 158. § 1. Aresztowanie podejrzanego może trwać w toku śledztwa najwyżej trzy miesiące. Należy to uwidocznić w postanowieniu o zastosowaniu tymczasowego aresztowania.

§ 2. Prokurator wojewódzki może przedłużyć areszt do sześciu miesięcy.

§ 3. Generalny Prokurator Rzeczypospolitej może udzielić dalszego przedłużenia aresztu na czas oznaczony, jeżeli ze względu na szczególne okoliczności sprawy śledztwa nie można było ukończyć w terminie wskazanym w § 2.

R o z d z i a ł III.

Kaucja i poręczenie.

Art. 159. Sąd lub prokurator może od aresztowania oskarżonego odstąpić lub już aresztowanego zwolnić pod warunkiem złożenia kaucji lub poręczenia w określonej sumie pieniężnej, przy której wyznaczeniu uwzględnia się stopień zamożności oskarżonego i składającego kaucję lub poręczyciela, wysokość wyrządzonej szkody i grożąca karę.

Art. 160. Zamiast zażądania kaucji lub poręczenia od wojskowego w służbie czynnej można poprzestać na dozór jego władzy przełożonej.

Art. 161. Kaucję może złożyć albo sam oskarżony, albo inna osoba.

Art. 162. Kaucję składać należy w gotówiznie lub w papierach wartościowych, przyjmowanych za kaucję przez wydziały finansowe prezydiów rad narodowych.

Art. 163. Wpis hipoteczny może zastąpić złożenie gotowizny lub papierów wartościowych tylko wówczas,

jeżeli jednocześnie złożono dowód, że wartość obciążonej nieruchomości, po potrąceniu hipotek mających pierwszeństwo, dostatecznie zabezpiecza wyznaczoną sumę kaucji.

Art. 164. § 1. Poręczenie składać może tylko osoba, mająca stałe zamieszkanie w kraju i przedstawiająca dostateczne dowody, że jej majątek wystarcza na pokrycie poręczenia.

§ 2. Można nie przyjąć poręczenia, jeżeli osoba poręczyciela nie budzi zaufania.

Art. 165. § 1. Składającego kaucję lub poręczenie uprzedza się, że w razie ucieczki oskarżonego lub nie usprawiedliwionego jego niestawiennictwa na wezwanie sądu lub prokuratora kaucja ulegnie przepadkowi, a od poręczyciela ściągnięta będzie suma poręczenia.

§ 2. Do składającego kaucję lub poręczenie mają zastosowanie przepisy art. 70.

Art. 166. Z przyjęcia kaucji lub poręczenia należy sporządzić protokół, który podpisują składający oraz przyjmujący kaucję lub poręczenie. W protokole tym zaznaczyć należy zachowanie przepisu art. 165.

Art. 167. § 1. O przepadku kaucji lub o ściągnięciu sumy poręczenia rozstrzyga: w toku śledztwa — prokurator, w innych wypadkach — sąd, do którego właściwości sprawa należy.

§ 2. Przed wydaniem postanowienia należy osobę, która złożyła kaucję lub poręczenie, wezwać do złożenia wyjaśnień.

§ 3. Na postanowienia w tym przedmiocie służy zażalenie.

Art. 168. Kwotę przepadłej kaucji lub ściągniętego poręczenia przelewa się do Skarbu Państwa, wszakże pokrzywdzony ma pierwszeństwo do zaspokojenia z tej kwoty roszczeń o odszkodowanie za wyrządzoną przez przestępstwo krzywdę, o ile odszkodowania tego nie może uzyskać z majątku sprawcy lub osoby za jego czyn odpowiedzialnej.

Art. 169. Osobę, która złożyła kaucję lub poręczenie, zawiadamia się o terminach wyznaczonych do stawiennictwa oskarżonego.

Art. 170. Sąd lub prokurator może nakazać aresztowanie oskarżonego wypuszczonego na wolność za kaucją lub poręczeniem, jeżeli wyjdą na jaw nowe okoliczności wymagające aresztowania.

Art. 171. § 1. W razie cofnięcia kaucji lub poręczenia należy oskarżonego niezwłocznie aresztować.

§ 2. Odpowiedzialność osoby, która cofnęła kaucję lub poręczenie, ustaje dopiero z chwilą aresztowania oskarżonego albo złożenia nowej kaucji lub poręczenia.

Art. 172. § 1. Z chwilą aresztowania oskarżonego, umorzenia postępowania lub wydania wyroku uniewinniającego, poręczenie ustaje, a kaucję zwraca się osobie, która ją złożyła.

§ 2. Przepis § 1 nie dotyczy kaucji lub poręczenia, co do których już zapadło postanowienie o ich przepadku lub ściągnięciu.

R o z d z i a ł IV.

Zakaz wydalania się, dozór Milicji Obywatelskiej.

Art. 173. § 1. Uznając potrzebę zastosowania środka zapobiegającego uchylaniu się od sądu, sąd lub prokurator może zakazać oskarżonemu wydalania się ze

stałego miejsca zamieszkania albo oddać go pod dozór Milicji Obywatelskiej, przewodniczącego prezydium gminnej rady narodowej lub sołtysa albo pod dozór innej władzy, która tego się podejmie, jeżeli środki te są w danym wypadku wystarczające.

§ 2. W razie zakazu wydalania się nie wolno oskarżonemu opuszczać stałego miejsca zamieszkania bez zezwolenia sądu, a w toku śledztwa — bez zezwolenia prokuratora.

§ 3. Oddany pod dozór ma nadto obowiązek zgłaszania się do władzy dozoruującej w odstępach czasu, określonych w postanowieniu sądu lub prokuratora, który prócz tego zobowiązać może oskarżonego do innych ograniczeń jego swobody, ułatwiających wykonywanie dozoru.

§ 4. Jeżeli oskarżony nie stosuje się do zarządzeń wydanych na zasadzie niniejszego artykułu, sąd lub prokurator władny jest zastosować skuteczniejszy środek zapobiegający uchylaniu się od sądu.

R o z d z i a ł V.

Listy gończe i żelazne.

Art. 174. § 1. Jeżeli miejsce pobytu oskarżonego jest nie znane, sąd z własnej inicjatywy lub na wniosek oskarżyciela zarządza poszukiwanie oskarżonego przez Milicję Obywatelską.

§ 2. W toku śledztwa zarządzenia takie wydaje prokurator, a przy wykonaniu wyroku — władza wykonywająca wyrok.

Art. 175. § 1. Jeżeli oskarżony, względem którego zapadło postanowienie o aresztowaniu, ukrywa się, sąd lub prokurator może zarządzić rozesłanie listów gończych.

§ 2. Rozesłanie listów gończych za skazanym, który się ukrywa, zarządza władza wykonywająca wyrok.

Art. 176. W listach gończych wymienia się:

- a) władzę, która je rozsyła;
- b) imię i nazwisko, a w miarę możliwości — dokładny rysopis oskarżonego z dołączeniem jego podobizny;
- c) zarzucane mu przestępstwo;
- d) ostatnie znane miejsce zamieszkania i gminę, do której oskarżony należy;
- e) postanowienie o aresztowaniu lub wyrok skazujący;
- f) wezwanie każdego, kto zna miejsce pobytu oskarżonego, do zawiadomienia o nim najbliższej władzy sądowej lub milicyjnej i do zatrzymania oskarżonego w miarę możliwości.

Art. 177. Sposób rozpowszechniania listów gończych, wybór pism, w których mają być ogłoszone, oraz miejscowości, w których mają być plakatowane, zależy od uznania władzy, która rozsyła listy gończe.

Art. 178. Jeżeli oskarżony przebywający za granicą złoży oświadczenie, że stawi się do sądu w oznaczonym terminie pod warunkiem odpowiadania z wolnej stopy, sąd może mu wydać list żelazny.

Art. 179. List żelazny zapewnienia oskarżonemu pozostawanie na wolności aż do zapadnięcia wyroku pierwszej instancji, o ile oskarżony:

- a) stawi się w oznaczonym przez sąd terminie;
- b) nie będzie się wydalal bez pozwolenia sądu z obranego miejsca pobytu w kraju;

c) nie będzie nakłaniał świadków do fałszywych zeznań lub starał się w inny sposób usuwać dowodów przestępstwa.

Art. 180. § 1. Sąd może wydanie listu żelaznego uzależnić od złożenia kaucji lub poręczenia.

§ 2. W takim razie niedotrzymanie warunków wymienionych w art. 179 pociąga nie tylko aresztowanie oskarżonego, lecz także przepadek kaucji lub ściągnięcie sumy poręczenia.

K S I Ę G A V.

Przepisy porządkowe.

R o z d z i a ł I.

Doręczanie wezwań i innych pism sądowych.

Art. 181. Wezwanie wysyłane przez sąd powinno być opatrzone podpisem sędziego lub sekretarza, a wysyłane przez prokuratora — podpisem prokuratora lub sekretarza.

Art. 182. W wezwaniu należy wskazać:

- a) imię, nazwisko i adres wezwanego;
- b) w jakim charakterze i w jakiej sprawie się go wzywa;
- c) miejsce, dzień i godzinę stawiennictwa;
- d) nazwę i dokładny adres wzywającego sądu lub urzędu prokuratorskiego;
- e) skutki niestawiennictwa.

Art. 183. § 1. Pisma sądowe doręcza się pocztą w listach z pokwitowaniem zwrotnym lub przez funkcjonariuszów sądowych lub prokuratorskich, a osobom pozostającym w więzieniu — także przez funkcjonariuszy zarządu więziennego.

§ 2. Adresat może odebrać pismo bezpośrednio w sekretariacie sądu.

Art. 184. Pisma adresowane do miejscowości, w których nie ma urzędu pocztowego ani nie jest zorganizowane stałe doręczanie korespondencji poleconej, doręcza się za pośrednictwem władz gminnych.

Art. 185. Milicja Obywatelska doręcza pisma sądowe, jeżeli doręczenie pozostaje w związku z czynnością poleconą milicji przez sąd lub prokuratora.

Art. 186. Wezwania i inne pisma sądowe przesyła się dla doręczenia wojskowym w służbie czynnej ich bezpośredniemu dowództwu.

Art. 187. O wezwaniu osoby, będącej w służbie kolei albo żeglugi wodnej lub powietrznej, zawiadamia się jednocześnie bezpośrednio zwierzchność osoby wezwanej.

Art. 188. Pisma sądowe doręcza się adresatom, w miarę możliwości, do rąk własnych.

Art. 189. § 1. Jeżeli z powodu nieobecności adresata nie można doręczyć mu pisma do rąk własnych, doręcza się je dorosiemu domownikowi, a w jego braku — sąsiadowi lub dozorczy domu.

§ 2. Jeżeli się nikt nie znajdzie, kto by pismo chciał przyjąć, zostawia się je bądź w prezydium gminnej rady narodowej, bądź w urzędzie pocztowym.

§ 3. W razie doręczenia pisma sąsiadowi lub dozorczy domu albo pozostawienia go w prezydium gminnej rady narodowej lub w urzędzie pocztowym, przybija

się na drzwiach adresata zawiadomienie, komu pismo doręczono.

Art. 190. Pismo, przeznaczone dla korporacji, spółki, stowarzyszenia, zakładu lub związku albo dla obrońcy lub pełnomocnika strony, można w razie nieobecności w lokalu biurowym osoby, upoważnionej do przyjmowania pism, doręczyć także zastępczo do rąk każdej osoby, zatrudnionej w biurze, a w braku takich osób — dozorca domu, gdzie biuro się znajduje.

Art. 191. Jeżeli strona, której doręczono wezwanie na rozprawę główną, zmieniła następnie miejsce zamieszkania i nie zawiadomiła o tym sądu, to wezwania i inne pisma sądowe, wysłane jej pod ostatnim znanym adresem, uważa się za doręczone.

Art. 192. § 1. Odbierający pismo stwierdza jego doręczenie podpisem własnoręcznym ze wskazaniem daty doręczenia, jeżeli zaś jest niepiśmienny lub odmawia podpisu, to doręczający sam oznacza datę doręczenia oraz przyczynę braku podpisu.

§ 2. Dowód doręczenia, przesyła się władzy wysyłającej pismo.

Art. 193. Jeśli ze względu na brak czasu lub z innych przyczyn doręczenie wezwania w sposób, przewidziany w niniejszym kodeksie, byłoby szczególnie utrudnione, świadków lub biegłych można wzywać telegraficznie, telefonicznie lub w inny sposób, najodpowiedniejszy ze względu na okoliczności.

Art. 194. Niestawiennictwo osób wezwanych w myśl art. 193 pociąga za sobą ustawowe skutki niestawiennictwa o tyle tylko, o ile nie ma wątpliwości, że wezwanie doszło zawczasu do wiadomości wezwanego.

Art. 195. Niezachowanie przepisów art. 181—193 nie powoduje nieważności doręczenia, jeżeli osoba, dla której wezwanie lub inne pismo sądowe było przeznaczone, oświadczy, że wezwanie to lub pismo otrzymała.

Art. 196. § 1. Osoba, mająca przymusowo sprowadzić wezwanego do sądu lub prokuratora, okazuje wezwanemu nakaz dostawienia i wzywa go, aby się z nią udał na miejsce wskazane w nakazie.

§ 2. W nakazie dostawienia należy wymienić szczegółoly wskazane w art. 182.

Art. 197. W razie oporu sprowadzający ma prawo użyć siły, a w miarę potrzeby zwraca się o pomoc do Milicji Obywatelskiej, a nawet do osób prywatnych, które zgodzą się udzielić pomocy.

R o z d z i a ł II.

Przeglądanie akt i otrzymywanie odpisów.

Art. 198. § 1. Strony oraz ich obrońcy, pełnomocnicy i ustawowi przedstawiciele mają prawo w kancelarii sądu przeglądać akta sprawy i robić z nich odpisy.

§ 2. Uwierzytelnione odpisy z akt sprawy można otrzymywać w razie uzasadnionej potrzeby tylko za zezwoleniem przewodniczącego lub sądu, po ukończeniu zaś postępowania — także za zezwoleniem prezesa sądu.

Art. 199. W toku śledztwa zezwolenie stronom, ich obrońcom, pełnomocnikom lub ustawowym przedstawicielom na przeglądanie akt i robienie odpisów

oraz otrzymywanie odpisów uwierzytelnionych zależy od prowadzącego śledztwo.

Art. 200. Nie można odmówić przejrzenia akt oskarżonemu lub jego obrońcy po wniesieniu aktu oskarżenia.

Art. 201. Prokurator ma prawo przeglądać akta w każdym czasie, nawet jeżeli nie jest stroną w danej sprawie, oraz żądać przesłania mu akt, o ile to nie tamuje biegu postępowania.

Art. 202. Przesłanie akt innym władzom, prócz sądowych i prokuratorskich, zależy od uznania sądu. Po ukończeniu postępowania przesłanie akt może zarządzić także prezes sądu.

Art. 203. Oskarżony ma zawsze prawo otrzymać bezpłatnie jeden odpis każdego postanowienia i wyroku.

R o z d z i a ł III.

Terminy.

Art. 204. Do biegu terminu nie wlicza się dnia, od którego ustawa liczy dany termin.

Art. 205. Koniec terminu, który by miał upłynąć w niedzielę lub inny dzień ustawowo uznany za święto powszechne, przypada na następny dzień powszedni.

Art. 206. Termin uważa się za zachowany, jeżeli przed jego upływem pismo zostało nadane w polskim urzędzie pocztowym lub telegraficznym, a przez osobę uwięzioną złożone w zarządzie więzienia.

Art. 207. § 1. Zawite są tylko terminy, które ustawa wyraźnie za takie uznaje.

§ 2. Czynność, spełniona po upływie terminu zawitego, jest nieważna.

Art. 208. § 1. Termin do zażaleń i sprzeciwów wynosi siedem dni i jest zawity.

§ 2. Zażalenia na niesłuszne aresztowanie można podawać w każdym stadium sprawy, niezależnie od jakichkolwiek terminów.

Art. 209. Termin do zażalenia liczy się od daty ogłoszenia postanowienia, a jeżeli ustawa nakazuje doręczenie odpisu postanowienia — od daty doręczenia.

Art. 210. Termin do sprzeciwu liczy się od daty doręczenia odpisu wyroku zaocznego.

Art. 211. § 1. Termin do zapowiedzenia rewizji wynosi siedem dni, liczy się od daty ogłoszenia orzeczenia i jest zawity.

§ 2. Co do wyroków zaocznych liczy się ten termin od daty doręczenia odpisu sentencji wyroku.

Art. 212. Termin do wywodu rewizji wynosi siedem dni, liczy się od daty doręczenia odpisu orzeczenia z uzasadnieniem i jest zawity.

Art. 213. § 1. Jeżeli uchybienie terminu zawitego nastąpiło z przyczyn od strony niezależnych, strona w siedmiodniowym terminie zawitym od daty ustania przeszkody może zgłosić do sądu, w którym sprawa się toczy, wniosek o przywrócenie terminu.

§ 2. Jednocześnie należy dopełnić czynności, która miała być w terminie wykonana.

Art. 214. § 1. O przywróceniu terminu, dotyczącego środka odwoławczego, rozstrzyga na posiedzeniu niejawnym sąd, w którym środek należało złożyć. Na postanowienie odmowne służy zażalenie, które rozstrzyga

ostatecznie sąd, właściwy do rozpoznania środka odwoławczego.

§ 2. O przywróceniu terminu w wypadkach, nie przewidzianych w § 1; rozstrzyga sąd, do którego wniosek zgłoszono. Na postanowienie odmowne sądu pierwszej instancji służy zażalenie.

Art. 215. Wniosek o przywrócenie terminu nie wstrzymuje wykonania zaskarżonego orzeczenia, lecz sąd, który wydał orzeczenie, lub sąd odwoławczy może wstrzymać wykonanie. Odmowa wstrzymania nie wymaga uzasadnienia.

Rozdział IV.

Protokoły.

Art. 216. Z przebiegu rozprawy sądowej, przesłuchania oskarżonego, świadka lub biegłego, z przebiegu oględzin, rewizji i odebrania rzeczy oraz zatrzymania korespondencji lub przesyłki należy spisać protokół. Spisywania protokołu z przebiegu innych czynności śledczych można zaniechać, stwierdzając ich dokonanie odpowiednią notatką informacyjną.

Art. 217. Z przebiegu rozprawy w Sądzie Najwyższym tudzież z przebiegu posiedzenia niejawnego we wszystkich sądach może być sporządzony wspólny protokół dla wszystkich spraw w tymże dniu rozpoznawanych. Odpisy zawartych w takim protokole postanowień załącza się do akt danej sprawy.

Art. 218. Protokół sporządza się również, jeżeli strona w sądzie powiatowym zgłasza ustnie wniosek o przywrócenie terminu lub o przeprowadzenie dowodów.

Art. 219. § 1. Spisać protokół może:

- a) sędzia lub prokurator, choćby wykonywał czynność protokolowaną;
- b) aplikant sądowy;
- c) urzędnik sekretariatu sądowego lub prokuratorzkiego;
- d) funkcjonariusz Milicji Obywatelskiej lub bezpieczeństwa publicznego, choćby wykonywał czynność protokolowaną.

§ 2. Obok osób wskazanych w § 1 może spisać protokół pismem stenograficznym stenograf sądowy. W braku stenografa sądowego można powołać wiarogodną osobę biegłą w piśmie stenograficznym, po odebraniu od niej przyrzeczenia, że sumiennie wykona obowiązki protokolanta. Niezwłocznie po zakończeniu czynności stenograf przełoży stenogram na zwykłe pismo, czyniąc adnotację, jakim posługiwał się systemem stenografii. W razie potrzeby można powołać kilku stenografów.

§ 3. W braku osób wymienionych w § 1 można powołać w charakterze protokolanta każdą osobę wiarogodną po odebraniu od niej przyrzeczenia, że sumiennie wykona obowiązki protokolanta. Przepis § 2 ma odpowiednie zastosowanie.

§ 4. Do przepisów §§ 2 i 3 stosuje się odpowiednio art. 101 §§ 1 i 3 oraz art. 120.

§ 5. Jeżeli osoba wskazana w § 1 posiada biegle znajomość stenografii, może sama spisać protokół pismem stenograficznym i niezwłocznie po zakończeniu czynności przełożyć stenogram na zwykłe pismo, czyniąc adnotację, jakim posługiwała się systemem stenografii.

§ 6. Na wniosek strony, sąd może przybrać stenografa na jej koszt, stosując przepisy § 2 oraz art. 225 § 4.

Art. 220. Do protokolanta mają odpowiednie zastosowanie art. 34—38, a wszelkie wątpliwości i spory rozstrzyga ostatecznie osoba, która prowadzi czynności protokolowane.

Art. 221. Do protokołu wciąga się:

- a) dokładne oznaczenie miejsca i czasu dokonanej czynności;
- b) imiona i nazwiska osób biorących w niej udział;
- c) przebieg całej czynności;
- d) wnioski i oświadczenia stron;
- e) zapadłe postanowienia i zarządzenia.

Art. 222. Zeznania i oświadczenia osoby przesłuchiwanej wciąga się do protokołu z możliwą dokładnością.

Art. 223. Osoby biorące udział w czynności mogą żądać wciągnięcia do protokołu wszystkiego, co dotyczy ich praw lub interesów.

Art. 224. Protokół stanowi wyłączny dowód zachowania form postępowania, chyba że udowodniono świadomy fałsz.

Art. 225. § 1. Protokół rozprawy sądowej oraz posiedzenia niejawnego podpisują przewodniczący i protokolant.

§ 2. Każdy inny protokół podpisują wszystkie osoby biorące udział w danej czynności. Przed podpisaniem protokołu należy go odczytać i zaznaczyć to w protokole.

§ 3. Osoba mająca podpisać protokół może zgłosić zarzuty co do jego treści. Zarzuty takie wciąga się do protokołu.

§ 4. Protokół spisany pismem stenograficznym podpisuje stenograf, a przekład protokołu na zwykłe pismo podpisują: przewodniczący lub osoba wykonywająca czynność protokolowaną, protokolant i stenograf oraz w miarę możliwości inne osoby biorące udział w danej czynności. Do przekładu stosuje się przepis § 3.

Art. 226. Wszelkiego rodzaju poprawki i uzupełnienia należy umieścić w końcu protokołu przed podpisaniem lub w osobno podpisanym dopisku.

Art. 227. § 1. Dopóki sąd, w którym protokół rozprawy sporządzono, nie przesłał akt do wyższej instancji, strony mają prawo żądać sprostowania protokołu, wskazując na nieścisłości lub opuszczenia.

§ 2. Jeżeli przewodniczący i protokolant przychylił się do żądania strony, to przewodniczący zarządza sprostowanie protokołu; w przeciwnym razie żądanie sprostowania protokołu rozpoznaje na posiedzeniu niejawnym sąd, orzekający w danej sprawie, po wysłuchaniu protokolanta.

K S I Ę G A VI.

Postępowanie przygotowawcze.

Rozdział I.

Śledztwo.

Art. 228. § 1. Każdy ma prawo, dowiedziawszy się o popełnieniu przestępstwa, ściągane z urzędu, zawiadomić o tym prokuratora, organy bezpieczeństwa publicznego, Milicję Obywatelską, przewodniczącego prezydium gminnej rady narodowej lub sołtysa.

§ 2. Każdy urząd, przedsiębiorstwo państwowe lub samorządowe, instytucja prawa publicznego, orga-

nizacja wykonywająca zleczone czynności w zakresie zarządu państwowego lub samorządowego, a także spółdzielnie mają obowiązek, dowiedziawszy się o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu, zawiadomić o tym niezwłocznie prokuratora, organy bezpieczeństwa publicznego lub Milicję Obywatelską.

Art. 229. § 1. Milicja Obywatelska, dowiedziawszy się o przestępstwie ściganym z urzędu, przedsięwzię wszystko, co potrzeba, aby zabezpieczyć jego ślady i dowody, oraz zawiadamia natychmiast właściwego oskarżyciela publicznego o przestępstwie i o przedsięwziętych czynnościach.

§ 2. Jeżeli o przestępstwie, ściganym z urzędu, dowie się przewodniczący prezydium gminnej rady narodowej lub sołtyś — zawiadomi natychmiast Milicję Obywatelską, a do czasu jej przybycia przedsięwzię wszystko, co potrzeba, aby zabezpieczyć ślady i dowody.

Art. 230. Prokurator, dowiedziawszy się o popełnieniu przestępstwa, ściganego z urzędu, wydaje postanowienie o wszczęciu śledztwa, wskazując czyn będący jego przedmiotem, kwalifikację prawną tego czynu, a w miarę wykrycia sprawców osoby podejrzane o jego dokonanie, oraz przeprowadza śledztwo bezpośrednio lub za pośrednictwem Milicji Obywatelskiej.

Art. 231. § 1. Zadaniem śledztwa jest:

- ustalenie, czy istotnie popełniono przestępstwo;
- wykrycie i w razie potrzeby ujęcie sprawców przestępstwa;
- wszechstronne wyjaśnienie okoliczności sprawy drogą zebrania potrzebnych wiadomości, śladów i dowodów;
- utrwalenie dla sądu wyrokującego dowodów, które inaczej mogłyby zagać;
- zebranie danych o podejrzanym, a zwłaszcza o jego stosunku do pokrzywdzonego, stopniu rozwoju umysłowego, charakterze, dotychczasowym życiu i zachowaniu się po spełnieniu przestępstwa oraz innych okolicznościach określonych w art. 74.

§ 2. Do zakresu śledztwa należy w szczególności przesłuchanie świadków, biegłych i podejrzanych oraz przeprowadzenie rewizji i oględzin.

Art. 232. § 1. Prowadzący śledztwo ma prawo wzywać świadków i biegłych do stawienia się z oznajmieniem skutków, przewidzianych w art. 105, a w razie ich niestawiennictwa może zarządzić przymusowe sprowadzenie.

§ 2. Przepis art. 107 stosuje się odpowiednio.

Art. 233. Jeżeli oskarżyciel publiczny uzna, że wyniki śledztwa dały dostateczną podstawę do przeprowadzenia rozprawy głównej, wnosi akt oskarżenia. Może również wnieść akt oskarżenia na podstawie otrzymanego zawiadomienia o przestępstwie oraz załączonych do niego danych wyjaśniających, lecz wówczas obowiązany jest dopełnić czynności śledczej, przepisanej przez art. 244.

Art. 234. § 1. Jeżeli oskarżyciel publiczny uzna, że okoliczności przytoczone w zawiadomieniu nie dają podstawy do przeprowadzenia śledztwa lub że wyniki śledztwa nie uzasadniają wszczęcia postępowania sądowego, odmawia ścigania lub umarza śledztwo.

§ 2. O odmowie ścigania lub umorzeniu śledztwa zawiadamia się pokrzywdzonego oraz osobę, którą przesłuchano jako podejrzaną.

§ 3. Na postanowienie powyższe pokrzywdzonemu służy zażalenie z wyjątkiem wypadku, przewidzianego w art. 49 § 1.

Art. 235. § 1. W razie umorzenia śledztwa prokurator zarządza, co potrzeba, w przedmiocie dowodów rzeczowych.

§ 2. Na te zarządzenia służy zażalenie.

Art. 236. W razie zawieszenia postępowania z powodu uchylenia się oskarżonego od wymiaru sprawiedliwości sąd na wniosek prokuratora orzeka przepadek dowodów rzeczowych, jeżeli osoba trzecia w ciągu jednego roku od daty zawieszenia postępowania nie zgłosi roszczeń do zajętych przedmiotów.

Art. 237. § 1. W razie umorzenia śledztwa sąd, do którego właściwości sprawa należy, na posiedzeniu niejawnym, po wysłuchaniu podejrzanego lub jego obrońcy, wydaje w wypadkach przez prawo przewidzianych postanowienie co do zastosowania względem podejrzanego środków wychowawczych lub zabezpieczających.

§ 2. Na te postanowienia służy zażalenie.

Art. 238. Wznowienie umorzonego śledztwa może nastąpić tylko wtedy, gdy prokurator uzna, że ujawniono nowe, istotne okoliczności, nie znane w poprzednim postępowaniu. Jednakże i w tym wypadku łączny czas pozbawienia podejrzanego wolności nie może przekraczać okresów wskazanych w art. 158.

Art. 239. § 1. W sprawach o przestępstwa z oskarżenia prywatnego Milicja Obywatelska na żądanie oskarżyciela przyjmuje jego skargę i w razie potrzeby zabezpiecza dowody, po czym przesyła sprawę do właściwego sądu.

§ 2. W sprawach z oskarżenia prywatnego prokurator po uzyskaniu zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa — sąd zaś po wniesieniu aktu oskarżenia — mogą zarządzić, aby Milicja Obywatelska przeprowadziła śledztwo.

Art. 240. Jeżeli w toku śledztwa powstaną wątpliwości co do poczytalności podejrzanego, prokurator może przeprowadzić zbadanie przez biegłych stanu psychicznego podejrzanego.

Art. 241. § 1. Dopuszczenie podejrzanego i jego obrońcy oraz pokrzywdzonego i jego pełnomocnika do obecności przy czynnościach śledczych zależne jest od uznania przeprowadzającego daną czynność. Osoby dopuszczone do obecności przy tych czynnościach mają prawo zadawania pytań osobom przesłuchiwanym oraz zgłaszania do protokołów wniosków i uwag.

§ 2. Pokrzywdzony i jego pełnomocnik oraz podejrzany i jego obrońca mogą składać wnioski o dokonanie czynności śledczych ze wskazaniem okoliczności, które mają być ustalone. Prowadzący śledztwo nie może odmówić dokonania czynności, mającej istotne znaczenie dla sprawy; w razie odmowy sporządza postanowienie z uzasadnieniem.

Art. 242. Śledztwo mogą prowadzić również organy bezpieczeństwa publicznego, jeżeli nie zostało ono wszczęte przez prokuratora. Oficerom śledczym bezpieczeństwa publicznego służą wówczas wszelkie uprawnienia, przewidziane w przepisach niniejszego kodeksu dla organów prowadzących śledztwo, z następującymi ograniczeniami:

- o wszczęciu śledztwa zawiadamia się prokuratora;
- prokurator sprawuje nadzór nad śledztwem;

- 3) oficerowie śledczy bezpieczeństwa publicznego nie mają prawa wydawać postanowień o zastosowaniu środków zapobiegania uchylaniu się od sądu, o przedłużeniu aresztu, przypadku kaucji lub ściągnięciu sumy poręczenia oraz o wymierzeniu grzywny nie stawającym świadkom lub biegłym;
- 4) postanowienia oficerów śledczych bezpieczeństwa publicznego o umorzeniu śledztwa oraz o uchyleniu lub złagodzeniu środka zapobiegającego uchylaniu się od sądu wymagają zatwierdzenia przez prokuratora;
- 5) akty oskarżenia, sporządzone przez oficerów śledczych bezpieczeństwa publicznego, przedstawia się do zatwierdzenia prokuratorowi, który wnosi je do sądu lub sporządza sam akty oskarżenia.

Art. 243. Referendarzom śledczym i asesorum prokuratury służą uprawnienia, przewidziane w przepisach niniejszego kodeksu dla organów prowadzących śledztwo z tym, że referendarze śledczy i asesory prokuratury nie mają prawa wydawania postanowień o zastosowaniu tymczasowego aresztu, o przedłużeniu aresztu, przypadku kaucji lub ściągnięciu sumy poręczenia.

Art. 244. Jeżeli prowadzący śledztwo uzna, że dostarczyło już ono podstawy do rozprawy głównej, przesłuchuje raz jeszcze podejrzanego, wyjaśnia, jakie przestępstwo mu zarzucono, i zaznajamia go z treścią zebranych dowodów, po czym, jeżeli wobec wyjaśnień podejrzanego nie zajdzie potrzeba uzupełnienia śledztwa, wydaje postanowienie zamykające śledztwo.

Art. 245. Na czynności prowadzącego śledztwo służą zażalenie osobom, których prawa zostały przez te czynności obrażone

R o z d z i a ł I I.

Akt oskarżenia.

Art. 246. § 1. Prokurator obowiązany jest wnieść w ciągu dwóch tygodni od daty otrzymania akt zamkniętego śledztwa albo od daty zamknięcia prowadzonego przez siebie śledztwa akt oskarżenia do sądu, bądź powziąć postanowienie o umorzeniu śledztwa lub też zarządzić uzupełnienie śledztwa.

§ 2. Jeżeli podejrzany jest aresztowany, termin dla czynności wymienionych w § 1 wynosi siedem dni.

Art. 247. Akt oskarżenia powinien zawierać:

- imię, nazwisko oskarżonego oraz inne szczegóły niezbędne do ustalenia jego tożsamości;
- dokładne określenie zarzucanego czynu ze wskazaniem czasu, miejsca i innych okoliczności jego popełnienia;
- wskazanie przepisu ustawy karnej, pod który zarzucany czyn podpada;
- wskazanie sądu, przed którym ma się odbyć rozprawa główna;
- uzasadnienie oskarżenia.

Art. 248. § 1. Do aktu oskarżenia dołącza się wykaz osób, których wezwania oskarżyciel żąda, ze wskazaniem ich adresów oraz wskazuje się inne dowody, których przeprowadzenie na rozprawie głównej oskarżyciel uważa za niezbędne.

§ 2. Do wykazu prokurator może dołączyć wnioski o zaniechanie wezwania i odczytanie na rozprawie zeznań świadków, zamieszkałych za granicą albo mających stwierdzić okoliczności, którym oskarżony w wyjaśnieniach swych nie zaprzeczył.

§ 3. Wraz z aktem oskarżenia przesyła się sądowi akta śledztwa oraz inne załączniki sprawy.

K S I Ę G A VII.

Postępowanie przed sądem pierwszej instancji.

R o z d z i a ł I.

Przygotowanie do rozprawy głównej.

Art. 249. § 1. Jeżeli akt oskarżenia nie odpowiada warunkom formalnym, przepisany w art. 247 i 248, prezes sądu zwraca go oskarżycielowi w celu uzupełnienia braków w terminie siedmiodniowym.

§ 2. Termin ten dla oskarżyciela prywatnego jest zawity.

Art. 250. Prezes zarządza doręczenie oskarżonemu odpisu aktu oskarżenia wraz z listą osób, które ma się wezwać do sądu, i wykazem dowodów, wskazanych przez oskarżyciela.

Art. 251. § 1. Prezes, nie zarządzając doręczenia odpisu aktu oskarżenia, wnosi sprawę na posiedzenie niejawnie, jeżeli zachodzi jeden z następujących wypadków:

- istnienie okoliczności, uzasadniających umorzenie postępowania w myśl art. 3;
- złożenie aktu oskarżenia przez nie uprawnionego oskarżyciela;
- niewłaściwość sądu;
- konieczność uzupełnienia śledztwa lub wydania innego zarządzenia, przekraczającego władzę prezesa.

§ 2. Na posiedzeniu niejawnym sąd umarza postępowanie w całości lub w części bądź uznając niewłaściwość sądu przekazuje sprawę komu należy, bądź wydaje inne stosowne postanowienie.

Art. 252. Niezwłocznie po doręczeniu aktu oskarżenia prezes sądu:

- wyznacza termin rozprawy głównej i zarządza wysłanie wezwań z uwzględnieniem czasu, potrzebnego stronom na przygotowanie się do obrony;
- zawiadamia powoda cywilnego o wpłynięciu aktu oskarżenia.

Art. 253. § 1. Pomiędzy doręczeniem wezwania oskarżonemu a terminem rozprawy powinno upłynąć przynajmniej siedem dni.

§ 2. W razie niezachowania tego terminu — oskarżony może żądać odroczenia rozprawy.

Art. 254. Jeżeli strona ma obrońcę, pełnomocnika lub przedstawiciela ustawowego, należy ich również zawiadomić o terminie.

Art. 255. Prokuratora zawiadamia się o terminie przez doręczenie mu listy wyznaczonych spraw.

Art. 256. § 1. Oskarżony ma prawo wnieść w terminie siedmiodniowym od daty doręczenia odpisu aktu oskarżenia o wezwanie innych osób oraz sprowadzenie innych dowodów, prócz wskazanych w wykazie; załączonym do aktu oskarżenia, o czym należy uprzedzić oskarżonego przy doręczeniu odpisu aktu oskarżenia.

§ 2. Wskazując nowe osoby lub inne dowody, strona powinna podać okoliczności, które w ten sposób chce stwierdzić.

§ 3. W terminie, określonym w § 1, służy oskarżonemu prawo złożenia uzasadnionego wniosku o wez-

wanie na rozprawę świadków, co do których prokurator wnosił o odczytanie ich zeznań na rozprawie (art. 248 § 2).

§ 4. Dla powoda cywilnego termin siedmiodniowy liczy się od daty otrzymania przezeń zawiadomienia o wpłynięciu do sądu aktu oskarżenia.

Art. 257. Wezwanie świadków i biegłych oraz sprowadzenie dowodów, wskazanych przez stronę, zarządza prezes sądu, a wykaz ich doręcza się niezwłocznie stronie przeciwnej.

Art. 258. § 1. Prezes sądu zarządza wezwanie świadków, co do których strona złożyła w terminie wniosek, przewidziany w art. 256 § 3.

§ 2. Wnioski stron o wezwanie nowych osób i sprowadzenie innych dowodów, prócz wskazanych w wykazie załączonym do aktu oskarżenia, kieruje prezes sądu na posiedzenie niejawne, jeżeli uznaje, że okoliczności, które strona chce stwierdzić, nie mogą mieć wpływu na treść wyroku.

§ 3. Jeżeli wniosek złożono po terminie, prezes kieruje go na niejawne posiedzenie sądu, który może powziąć postanowienie odmowne, jeżeli zachodzą warunki, przewidziane w art. 292.

§ 4. Przepisy powyższe nie dotyczą prokuratora.

Art. 259. Strona, której w myśl art. 258 odmówiono wezwania świadków lub biegłych, może sama sprowadzić ich do sądu.

Art. 260. Niezależnie od żądania stron, prezes sądu ma prawo wzywać świadków i biegłych oraz sprowadzać inne dowody.

Art. 261. § 1. W sprawach o przestępstwa, za które ustawa przepisuje jako najwyższe kary grzywnę lub pozbawienie wolności do dwóch lat albo obie te kary łącznie, niezależnie od kar dodatkowych, tudzież w sprawach, dotyczących tylko wydania łącznego wyroku — osobiste stawiennictwo oskarżonego jest obowiązkowe wtedy tylko, gdy sąd wyraźnie uzna je za niezbędne, co należy zaznaczyć w wezwaniu.

§ 2. We wszystkich innych sprawach oskarżony jest obowiązany stawić się do sądu osobiście.

Art. 262. § 1. Oskarżonego, osadzonego tymczasowo w areszcie w siedzibie sądu, sprowadza się w każdym razie na rozprawę główną.

§ 2. W sprawach, w których stawiennictwo oskarżonego nie jest obowiązkowe, a oskarżony jest osadzony w areszcie w innym okręgu sądowym, sprowadza się go na rozprawę wtedy tylko, gdy sąd uzna to za niezbędne.

Art. 263. Oddalenie jakiegokolwiek wniosku przed rozprawą główną nie tamuje podniesienia tego wniosku na rozprawie, choćby się nie ujawniły nowe okoliczności.

R o z d z i a ł II.

Ogólny porządek rozprawy głównej.

Art. 264. Przewodniczący kieruje rozprawą i czuwa nad jej prawidłowym tokiem, bacząc, aby, o ile szczególne względy nie stoją temu na przeszkodzie, dowody na poparcie oskarżenia były przedstawione przed dowodami służącymi do obrony.

Art. 265. § 1. Oskarżonemu, świadkom i biegłym zarówno sędziowie jak i strony zadają pytania bezpośrednio, o ile przewodniczący inaczej nie zarządzi.

§ 2. Przewodniczący uchyla pytania, które uznaje za niestosowne.

Art. 266. § 1. Przewodniczący daje stronom możliwość wypowiedzenia się co do wszystkich przedmiotów ulegających rozstrzygnięciu.

§ 2. Jeżeli w jakiegokolwiek kwestii jedna ze stron zabiera głos, prawo głosu służy również wszystkim innym stronom, w każdym jednak razie oskarżonemu lub jego obrońcy służy głos ostatni.

Art. 267. Przewodniczący rozstrzyga ostatecznie o przychylnym załatwieniu każdego wniosku strony, jeżeli inna strona się nie sprzeciwia. W przeciwnym razie musi zapasać postanowienie sądu.

Art. 268. Przewodniczący wydaje wszelkie zarządzenia niezbędne do utrzymania w sali sądowej spokoju i porządku.

Art. 269. Przewodniczący może wydać zarządzenia celem uniemożliwienia oskarżonemu wydalenia się z sądu przed ukończeniem rozprawy.

Art. 270. § 1. Jeżeli oskarżony, pomimo upomnienia przez przewodniczącego, zachowuje się nadal w sposób zakłócający porządek rozprawy lub ubliżający powadze sądu, przewodniczący może wydalić go czasowo z sali sądowej.

§ 2. Po powrocie oskarżonego do sali, przewodniczący zawiadamia go o wszystkim, co się odbywało w jego nieobecności, i daje mu możliwość złożenia w tej mierze wyjaśnień.

Art. 271. Jeżeli obrońca lub pełnomocnik strony, mimo upomnienia przez przewodniczącego, zachowuje się nadal w sposób zakłócający porządek rozprawy lub ubliżający powadze sądu, przewodniczący odbiera mu głos, a sąd może usunąć go od udziału w sprawie.

Art. 272. § 1. Jeżeli usunięto obrońcę, przewodniczący na żądanie oskarżonego, a gdy obrona jest z mocy ustawy niezbędna — to z urzędu, wyznacza mu nowego obrońcę.

§ 2. Jeżeli wyznaczony obrońca nie może objąć niezwłocznie obrony, należy rozprawę przerwać lub odroczyć.

Art. 273. § 1. O ile art. 269 — 272 nie stanowią inaczej, mają zastosowanie przepisy art. 35—40 prawa o ustroju sądów powszechnych.

§ 2. Względem oskarżonego aresztowanego stosuje się w wypadku art. 36 prawa o ustroju sądów powszechnych zamknięcie odosobnione na czas do dwóch tygodni.

Art. 274. Od zarządzenia przewodniczącego służy odwołanie do sądu.

Art. 275. § 1. Przy wejściu sądu na salę wszyscy obecni stoją, aż póki sędziowie nie zajmą swoich miejsc.

§ 2. Wstaje również każda osoba, do której sąd się zwraca lub która do sądu przemawia.

Art. 276. Rozprawa odbywa się ustnie i jawnie. Wyjątki od tej zasady wskazuje ustawa.

Art. 277. Sąd zarządza prowadzenie przy drzwiach zamkniętych całej rozprawy lub jej części, jeżeli jawność postępowania mogłaby obrażać dobre obyczaje, wywołać niepokój publiczny, albo ujawnić okoliczności, których zachowanie w tajemnicy jest niezbędne ze względu na bezpieczeństwo Państwa lub inny ważny interes publiczny.

Art. 278. Sąd może zarządzić prowadzenie przy drzwiach zamkniętych całej rozprawy lub jej części, jeżeli choćby jeden z oskarżonych nie ukończył lat siedemnastu.

Art. 279. W sprawie o zniesławienie rozprawa jest jawna wtedy tylko, gdy oskarżyciel tego żąda.

Art. 280. § 1. Podczas rozpoznawania sprawy przy drzwiach zamkniętych, prócz osób biorących udział w sprawie, mogą być obecne po dwie osoby wskazane przez oskarżyciela i oskarżonego.

§ 2. Jeżeli jest kilku oskarżycieli lub oskarżonych, każdy z nich może żądać pozostawienia na sali jednej osoby.

§ 3. Ponadto sąd może, bez wysłuchania stron, zezwolić poszczególnym osobom na obecność przy rozprawie.

§ 4. W razie prowadzenia rozprawy przy drzwiach zamkniętych ze względu na bezpieczeństwo Państwa, sąd może odmówić żądaniu, zgłoszonemu na zasadzie §§ 1 i 2, jeżeli uzna to za potrzebne celem ścisłego zachowania tajemnicy.

Art. 281. Ogłoszenie wyroku odbywa się zawsze jawnie.

Art. 282. § 1. Podczas jawnej rozprawy, oprócz osób biorących udział w sprawie, mogą być obecne tylko osoby pełnoletnie, nie uzbrojone.

§ 2. Przepis § 1 co do uzbrojenia nie dotyczy osób obowiązanych do noszenia broni.

Art. 283. Niepełnoletni słuchacze zakładów naukowych mogą być obecni podczas jawnej rozprawy za zezwoleniem przewodniczącego.

Art. 284. Świadek, który nie ukończył lat siedemnastu, może być obecny na sali sądowej wtedy tylko, gdy obecność jego jest dla sądu niezbędna.

R o z d z i a ł III.

Rozpoczęcie rozprawy głównej.

Art. 285. Rozprawę główną rozpoczyna wywołanie sprawy, po czym przewodniczący sprawdza, czy wszyscy wezwani są obecni.

Art. 286. Jeżeli nie stawił się oskarżony, którego obecność jest niezbędna, sąd bądź zarządza jego natychmiastowe dostawienie, bądź odracza rozprawę.

Art. 287. Jeżeli oskarżony, pozostający na wolności, wydalil się samowolnie przed ukończeniem rozprawy, sąd może dokończyć rozprawę w jego nieobecności, o ile go już przesłuchał i nie uznaje dalszej jego obecności za niezbędną; wyroku w tym wypadku nie uważa się za odczyn.

Art. 288. Nie usprawiedliwione niestawiennictwo oskarżyciela prywatnego uważa się za odstąpienie od oskarżenia.

Art. 289. W razie niestawiennictwa powoda cywilnego w chwili rozpoczęcia rozprawy sąd pozostawia bez rozpoznania powództwo cywilne, chyba że powód wniósł o rozpoznanie powództwa w jego nieobecności.

Art. 290. W razie niestawiennictwa świadka lub biegłego, sąd, jeżeli uzna jego przesłuchanie za niezbędne, a zarządzenia zastosowane w celu spowodowania jego stawiennictwa pozostaną bez skutku, przerywa lub odracza rozprawę.

Art. 291. § 1. Przed rozpoczęciem przewodu sądowego przewodniczący zarządza usunięcie świadków do osobnego pokoju.

§ 2. Biegli pozostają na sali, o ile sąd uzna to za potrzebne.

§ 3. Oskarżyciel prywatny oraz powód cywilny pozostają na sali, choćby mieli składać zeznania jako świadkowie.

Art. 292. § 1. Sąd uwzględni zgłoszony na rozprawie wniosek o przesłuchanie świadków i biegłych oraz o przeprowadzenie innych dowodów wtedy tylko, jeżeli okoliczności, na których stwierdzenie dowód wskazano, mogą mieć wpływ na treść wyroku.

§ 2. Sąd może odrzucić na rozprawie nie zgłoszony w terminie, przewidzianym w art. 256, wniosek o przesłuchanie świadków i biegłych oraz o przeprowadzenie innych dowodów:

- a) jeżeli dowód dotyczy jedynie okoliczności, mogących mieć wpływ na treść orzeczenia o karze lub o środkach zabezpieczających;
- b) jeżeli dowód, który dotyczy okoliczności, mogących mieć wpływ na treść orzeczenia o winie, znany był stronie tak wcześnie, że mogła go zgłosić w terminie.

§ 3. Sąd postanawia według swego uznania o nie zgłoszonym w terminie wniosku strony co do wezwania na rozprawę świadków zamiast odczytania ich zeznań (art. 256 § 3).

R o z d z i a ł IV.

Przewód sądowy.

Art. 293. Przewód sądowy rozpoczyna się od odczytania aktu oskarżenia.

Art. 294. Następnie przewodniczący zapytuje oskarżonego, czy przyznaje się do zarzuczonego mu czynu i jakie wyjaśnienia chce złożyć sądowi.

Art. 295. Po wysłuchaniu oskarżonego przewodniczący zarządza postępowanie dowodowe oraz poucza oskarżonego, że wolno mu czynić uwagi i składać wyjaśnienia co do każdego dowodu.

Art. 296. Jeżeli wyjaśnienia oskarżonego przyznającego się do winy nie budzą wątpliwości, sąd może za zgodą stron nie przeprowadzać postępowania dowodowego lub przeprowadzić je tylko częściowo.

Art. 297. § 1. Oskarżony ma prawo być obecny przy wszystkich czynnościach postępowania dowodowego.

§ 2. Tylko wyjątkowo, jeżeli należy się obawiać, że obecność oskarżonego oddziaływać by mogła krępująco na wyjaśnienia współoskarżonego albo na zeznania świadka lub biegłego, przewodniczący może zarządzić, aby na czas przesłuchania danej osoby oskarżony wydalil się z sali sądowej. Przepis art. 270 § 2 ma zastosowanie.

Art. 298. Każdego świadka wzywa się na salę osobno i przesłuchuje się w nieobecności tych świadków, którzy jeszcze nie zeznawali.

Art. 299. § 1. Wolno odczytywać na rozprawie protokoły przesłuchania świadków, sporządzone w śledztwie lub na rozprawie, jeżeli świadkowi nie można było doręczyć wezwania albo jeżeli świadek nie stawil się z powodu przeszkód, nie dających się usunąć albo zbyt trudnych do usunięcia, albo z powodu znacznej odległości miejsca pobytu, bądź też stawilszy się zeznał inaczej niż w postępowaniu poprzednim albo odmówil zeznań, albo oświadczył, że pewnych szczegółów nie pamięta.

§ 2. Wolno również odczytywać na rozprawie protokoły przesłuchania świadków, sporządzone w śledztwie lub na rozprawie w innej sprawie, jeżeli świadkowie byli badani w danej sprawie, a zachodzą warunki, przewidziane w § 1.

§ 3. Wolno odczytywać na rozprawie protokoły przesłuchania świadków w śledztwie lub przed sądem, jeżeli prokurator o to wnosił w akcie oskarżenia, a strona nie złożyła w terminie określonym w art. 256 wniosku o wezwanie ich na rozprawę.

§ 4. Wolno odczytywać na rozprawie protokoły przesłuchania oskarżonego, sporządzone w śledztwie lub na rozprawie w tej lub innej sprawie, jeżeli oskarżony, którego stawiennictwo nie jest obowiązkowe, nie stawiał się osobiście na rozprawę, albo jeżeli oskarżony, stawiający się na rozprawę, bądź złożył wyjaśnienia inne niż w postępowaniu poprzednim, bądź odmówił wyjaśnień, bądź oświadczył, że pewnych szczegółów nie pamięta.

§ 5. Poza tym wolno odczytywać za zgodą stron wszelkie protokoły przesłuchania świadków i oskarżonych, sporządzone w śledztwie lub przez sąd, oraz opinie biegłych złożone poza sądem lub śledztwem.

§ 6. Sąd może zaniechać za zgodą stron odczytywania protokółów i opinii biegłych i zaliczyć je w poczet dowodów ujawnionych na rozprawie.

Art. 300. § 1. Wolno również odczytywać:

- 1) zawiadomienia pokrzywdzonych o przestępstwie;
- 2) protokoły oględzin i rewizji, sporządzone w śledztwie lub przez sąd;
- 3) orzeczenia karne już poprzednio przeciwko oskarżonemu zapadłe;
- 4) zaświadczenia lekarskie;
- 5) opinie biegłych, złożone wobec sądu lub w śledztwie;
- 6) inne złożone do akt dokumenty urzędowe lub prywatne.

§ 2. Przepis art. 299 § 6 ma tu odpowiednie zastosowanie.

Art. 301. Złożone w toku rozprawy dokumenty, o ile mają znaczenie dla sprawy, sąd okazuje stronom, dołącza do akt i odczytuje w całości lub częściowo.

Art. 302. Inne dowody rzeczowe, o ile temu nie stają na przeszkodzie rozmiary lub właściwości przedmiotu, wnosi się na salę i okazuje sędziom i stronom.

Art. 303. Świadkom i biegłym okazuje się dowody rzeczowe dotyczące ich zeznań.

Art. 304. Po przeprowadzeniu każdego dowodu strony mają prawo zabierać głos w celu złożenia wyjaśnień.

Art. 305. § 1. Jeżeli na rozprawie okaże się, że zachodzą istotne braki w przeprowadzeniu śledztwa, których na rozprawie uzupełnić nie można, sąd zwraca akta oskarżycielowi publicznemu celem uzupełnienia śledztwa, wskazując zarazem, w jakim kierunku winno być ono uzupełnione.

§ 2. Po uzupełnieniu śledztwa oskarżyciel publiczny bądź składa nowy akt oskarżenia, bądź umarza sprawę.

Art. 306. Jeżeli zachodzi potrzeba dokonania oględzin na miejscu, sąd dokonywa ich w całym składzie lub wyznacza w tym celu jednego ze swoich członków lub innego sędziego. Art. 307 § 2 ma odpowiednie zastosowanie.

Art. 307. § 1. Jeżeli świadek, który nie może się stawić lub którego stawiennictwo jest utrudnione z powodów, wymienionych w art. 299, nie złożył już poprzednio w śledztwie lub na rozprawie zeznania co do okoliczności, której stwierdzenie sąd uzna za niezbędne,

sąd przerywa lub odracza rozprawę i poleca przesłuchanie świadka jednemu ze swoich sędziów lub sądowi powiatowemu, w którego okręgu świadek przebywa.

§ 2. O terminie czynności sądowych sąd zawiadamia w miarę możliwości oskarżyciela oraz oskarżonego i jego obrońcę. Podejrzanego aresztowanego sprowadza się tylko wtedy, gdy sąd uzna to za niezbędne. Strony, jeżeli się stawiają, mają prawo być obecne przy czynnościach i zadawać pytania. Niestawiennictwo stron nie wstrzymuje czynności.

Art. 308. § 1. Przewodniczący może przerwać rozprawę główną dla wypoczynku, bezzwłocznego sprowadzenia dowodów lub innych ważnych przyczyn.

§ 2. Przerwa rozprawy może trwać najwyżej 42 dni.

§ 3. Jeżeli przewodniczący, zarządzając przerwę, oznaczy jednocześnie czas i miejsce, w których odbędzie się dalszy ciąg rozprawy, wówczas osoby obecne na przerwanej rozprawie obowiązane są stawić się w nowym terminie bez osobnego wezwania. Przepis art. 105 ma tu odpowiednie zastosowanie.

Art. 309. § 1. Rozprawę przerwana prowadzi się po przerwie w dalszym ciągu.

§ 2. Jednakże należy ją przeprowadzić od początku:

- a) jeżeli sąd z własnej inicjatywy lub na wniosek stron uzna to za potrzebne;
- b) jeżeli skład sądu uległ zmianie.

Art. 310. § 1. Odróczenie rozpoczętej rozprawy może nastąpić tylko na mocy postanowienia sądu.

§ 2. W razie odroczenia rozprawy prowadzi się ją w nowym terminie od początku.

Art. 311. Po zakończeniu postępowania dowodowego przewodniczący zapytuje strony, czy nie życzą sobie uzupełnienia przewodu sądowego, a w razie odpowiedzi odmownej ogłasza, że przewód sądowy jest zamknięty.

Art. 312. Przewód sądowy można wznowić tylko na mocy postanowienia sądu.

Art. 313. Jeżeli na podstawie okoliczności, które wyszły na jaw w toku rozprawy, oskarżyciel zarzucił oskarżonemu inny czyn prócz tego, który akt oskarżenia wskazuje, sąd może przystąpić do natychmiastowego rozpoznania nowego oskarżenia tylko za zgodą oskarżyciela i oskarżonego.

Art. 314. W razie odroczenia rozprawy w myśl art. 313 oskarżyciel wnosi nowy akt oskarżenia.

R o z d z i a ł V.

Głosy stron.

Art. 315. Po zamknięciu przewodu sądowego przewodniczący udziela głosu stronom, które przemawiają w następującym porządku: oskarżyciel publiczny, prywatny, powód cywilny, obrońca oskarżonego i oskarżony.

Art. 316. Oskarżonemu, z którym sąd porozumiewał się przez tłumacza, należy przed udzieleniem głosu przetłumaczyć z głosów stron przynajmniej ostateczne wnioski oskarżyciela, powoda cywilnego i obrońcy.

Art. 317. Jeżeli oskarżyciel lub powód cywilny ponownie zabierają głos, należy w kolejności przemówień udzielić obrońcy i oskarżonemu głosu ostatniego.

R o z d z i a ł VI.

Wyrokowanie.

Art. 318. Po wysłuchaniu głosów stron sąd przystępuje niezwłocznie do narady.

Art. 319. Narada i głosowanie sędziów są tajne. Prócz sędziów należących do składu sądu może być przy nich obecny tylko protokolant.

Art. 329. Podstawę orzeczenia stanowi całokształt okoliczności ujawnionych w toku przewodu sądowego.

Art. 321. § 1. Narada i głosowanie odbywają się z osobna co do winy oraz co do kary i środków zabezpieczających.

§ 2. Narada i głosowanie co do winy obejmują również okoliczności, które według ustawy wyjącają, zmniejszają lub zwiększają przestępność czynu.

Art. 322. Po omówieniu sprawy przewodniczący zbiera głosy sędziów, poczynając od najmłodszego. Przewodniczący głosuje ostatni.

Art. 323. § 1. Orzeczenie zapada bezwzględną większością głosów.

§ 2. Jeżeli przy rozstrzygnięciu innego pytania, prócz pytania co do winy, zdania tak się podzielią, że żadne z nich nie uzyska bezwzględnej większości, zdanie najmniej przychylnie dla oskarżonego przyłącza się do zdania najbardziej doń zbliżonego.

§ 3. Sędzia, który głosował za uniewinnieniem, może się wstrzymać od głosowania co do kary, ale wtedy głos jego przyłącza się do zdania najprzychylniejszego dla oskarżonego.

Art. 324. § 1. Jeżeli przy naradzie ujawni się potrzeba uzupełnienia materiału dowodowego, sąd może wznowić przewód sądowy, przerwać lub odroczyć rozprawę i zarządzić zebranie materiału dowodowego, choćby strony tego nie żądały.

§ 2. Jeżeli na podstawie okoliczności, które wyszły na jaw w toku rozprawy, sąd stwierdzi możliwość zakwalifikowania czynu, zarzucanego oskarżonemu, pod surowszy przepis karny, to wznowia przewód sądowy i uprzedza o tym strony.

Art. 325. Po ukończeniu głosowania jeden z sędziów lub protokolant pisze sentencję wyroku, którą wszyscy sędziowie podpisują, nie wyłączając przegłosowanego.

Art. 326. Sędzia przegłosowany ma prawo złożyć na piśmie uzasadnienie swego odrębnego zdania przed upływem terminu do uzasadnienia wyroku.

Art. 327. W sprawie zawilej sąd może odroczyć wydanie sentencji najwyżej na trzy dni. Dzień i godzinę ogłoszenia sentencji należy niezwłocznie obwieścić w sali sądowej.

Art. 328. Każda sentencja wyroku powinna zawierać:

- a) oznaczenie sądu, który go wydał;
- b) nazwiska sędziów, prokuratora* i protokolanta;
- c) datę i miejsce rozpoznawania sprawy i wydania wyroku;
- d) imię i nazwisko oraz inne dane ustalające tożsamość oskarżonego;
- e) dokładne określenie zarzucanego oskarżonemu czynu z podaniem czasu i miejsca jego popełnienia.

Art. 329. Sentencja wyroku skazującego powinna ponadto zawierać:

- a) ustalenie czynu przypisanego oskarżonemu;
- b) wskazanie przepisu zastosowanej ustawy karnej;
- c) karę, na jaką oskarżonego skazano.

Art. 330. Prócz danych wskazanych w art. 328 i 329 sentencja wyroku zawiera w miarę potrzeby orzeczenie co do środków wychowawczych lub zabezpieczających, warunkowego zawieszenia wykonania kary, uwolnienia od kary, umorzenia postępowania, co do kosztów sądo-

wych, powództwa cywilnego, dowodów rzeczowych i innych kwestii, rozstrzygniętych przez sąd.

Art. 331. Zasadzając powództwo cywilne sąd nie jest związany zakresem roszczeń zgłoszonych przez powoda cywilnego.

Art. 332. W razie umorzenia postępowania lub wydania wyroku uniewinniającego oraz w razie uznania, że materiał zebrany w sprawie karnej nie wystarcza do rozstrzygnięcia powództwa cywilnego, sąd pozostawia powództwo bez rozpoznania w całości lub w części.

Art. 333. § 1. Rzeczy ulegające wydaniu sąd wydaje osobie uprawnionej.

§ 2. Jeżeli wyniknie spór o prawo własności do rzeczy ulegających wydaniu, a nie ma dostatecznych danych do natychmiastowego rozstrzygnięcia, sąd odsyła strony na drogę procesu cywilnego.

Art. 334. Po podpisaniu sentencji wyroku przewodniczący ogłasza ją publicznie, a obecni, z wyjątkiem sądu, wysłuchują jej stojąc.

Art. 335. § 1. Zaraz po ogłoszeniu sentencji przewodniczący przytacza ustnie najważniejsze powody wyroku.

§ 2. Sąd może zaniechać przytoczenia powodów wyroku w sprawie, w której cała rozprawa odbyła się przy drzwiach zamkniętych.

Art. 336. W razie uniewinnienia oskarżonego aresztowanego przewodniczący zarządza natychmiastowe wypuszczenie go na wolność.

Art. 337. Po ogłoszeniu sentencji przewodniczący wskazuje stronom sposób i termin odwołania się od wyroku.

Art. 338. § 1. Sąd wojewódzki sporządza wyrok z uzasadnieniem na piśmie w każdej sprawie bezwzględnie po ogłoszeniu wyroku.

§ 2. Sąd powiatowy sporządza wyrok z uzasadnieniem na piśmie wtedy tylko, gdy strona w terminie zapowiedziała odwołanie się od wyroku.

§ 3. Odpis wyroku z uzasadnieniem sporządzić należy w ciągu tygodnia od daty zapowiedzenia i doręczyć stronie, która zgłosiła zapowiedzenie.

§ 4. Jeżeli strona miała obrońcę lub jeżeli sąd na żądanie oskarżonego wyznaczył obrońcę z urzędu, odpis wyroku doręcza się obrońcy.

Art. 339. § 1. Uzasadnienie każdego wyroku powinno zawierać:

- a) dokładne ustalenie jego podstawy faktycznej przez wskazanie, jakie fakty sąd uznał za udowodnione lub nie udowodnione, na jakich w tej mierze oparł się dowodach i dlaczego nie uznał dowodów przeciwnych;
- b) wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem zastosowanych przepisów ustawy.

§ 2. Uzasadnienie wyroku skazującego powinno nadto zawierać przytoczenie okoliczności, które sąd miał na względzie przy wymiarze kary i stosowaniu środków wychowawczych lub zabezpieczających.

Art. 340. Wyrok z uzasadnieniem podpisują sędziowie, którzy brali udział w jego wydaniu. Jeżeli który z sędziów nie może podpisać, prezes sądu zaznacza przyczynę tego na wyroku.

R o z d z i a ł VII.

Stosowanie środków wychowawczych i zabezpieczających.

Art. 341. O zastosowaniu środków zabezpieczających orzeka sąd właściwy do rozpoznawania danej sprawy.

Art. 342. § 1. Orzeczenia co do:

- a) skazania nieletniego na umieszczenie w zakładzie poprawczym;
 - b) zastosowania środków wychowawczych zamiast umieszczenia nieletniego w zakładzie poprawczym;
 - c) wymierzenia kary nieletniemu, przeciw któremu wszczęto postępowanie karne po ukończeniu 17 roku życia — w wypadku uznania za niecelowe umieszczenia go w zakładzie poprawczym;
 - d) zastosowania środków wychowawczych względem nieletnich, nie ulegających karze;
 - e) oddania skazanego pod dozór ochronny na czas warunkowego zawieszenia wykonania kary;
 - f) umieszczenia sprawcy w zakładzie leczniczym;
 - g) umieszczenia przestępcy w domu pracy przymusowej lub w zakładzie dla niepoprawnych —
- sąd zamieszcza w wyroku (art. 330).

§ 2. Orzeczenia co do:

- a) zastosowania środków wychowawczych (§ 1 lit. d));
 - b) umieszczenia niepoczytalnego sprawcy w zakładzie leczniczym;
 - c) umieszczenia w zakładzie leczniczym sprawcy czynu, pozostającego w związku z nadużywaniem napojów wyskokowych lub innych środków odurzających, oraz ewentualnego odbycia przezeń wymierzonej kary;
 - d) oznaczenia osoby lub instytucji, której sąd powierza wykonanie dozoru ochronnego —
- sąd zamieszcza w postanowieniu, jeżeli nie uczyniono tego w wyroku.

§ 3. W wypadkach, przewidzianych w § 2 pod lit. b) i c), sąd stosuje przepisy art. 237 § 1.

Art. 343. Orzeczenia co do:

- a) wykonania zawieszony kary;
 - b) ewentualnego wykonania kary po zwolnieniu przestępcy z zakładu leczniczego;
 - c) zwolnienia z zakładu leczniczego, z domu pracy przymusowej i z zakładu dla niepoprawnych;
 - d) zastosowania środków zabezpieczających w wypadku umorzenia sprawy;
 - e) umieszczenia nieletniego w więzieniu zamiast w zakładzie poprawczym —
- wydaje sąd pierwszej instancji w postaci postanowienia.

Art. 344. Przed wydaniem postanowienia o zwolnieniu skazanego z zakładu leczniczego, z domu pracy przymusowej i z zakładu dla niepoprawnych sąd zbiera wiadomości od zarządów wymienionych zakładów zabezpieczających co do stanu zdrowia i zachowania się skazanego.

Art. 345. § 1. W wypadkach, przewidzianych w ustawie, sąd pierwszej instancji, który orzekł umieszczenie nieletniego w zakładzie poprawczym, może na wniosek tego zakładu lub z własnej inicjatywy, po zebraniu wiadomości z zakładu, wydać na posiedzeniu niejawnym postanowienie co do warunkowego zwolnienia wychowanka i oddania go pod dozór wyznaczonego w tym celu kuratora.

§ 2. Również na posiedzeniu niejawnym sąd postanawia odwołanie zwolnienia w wypadkach prawem przewidzianych.

Art. 346. Na postanowienia, wymienione w art. 342 § 2, 343 i 345, służy zażalenie.

R o z d z i a ł VIII.**Wyrok zaoczny.**

Art. 347. § 1. Jeżeli oskarżony, któremu wezwanie doręczono, nie stawił się na rozprawę główną ani też w jego imieniu nie stawił się obrońca, a sprawa nie wymaga osobistego stawiennictwa oskarżonego, sąd albo przeprowadza rozprawę i wydaje wyrok zaoczny, albo odracza rozprawę i nakazuje oskarżonemu stawić się osobiście.

§ 2. Przy zaocznym rozpoznawaniu sprawy sąd odczytuje wyjaśnienia oskarżonego poprzednio przez niego złożone.

§ 3. Wyrokiem zaocznym nie można orzec umieszczenia w domu pracy przymusowej, w zakładzie dla niepoprawnych oraz nie można zastosować środków poprawczych lub wychowawczych.

Art. 348. Odpis sentencji wyroku zaocznego doręcza się oskarżonemu, zawiadamiając go równocześnie, że termin do zapowiedzenia środka odwoławczego lub wniesienia sprzeciwu liczy się od daty doręczenia tego odpisu.

Art. 349. § 1. Oskarżony może bądź zapowiedzieć środek odwoławczy od wyroku, bądź wnieść sprzeciw z prośbą o zarządzenie nowej rozprawy w sądzie pierwszej instancji. W sprzeciwie oskarżony obowiązany jest usprawiedliwić swe niestawiennictwo oraz uzasadnić, dlaczego nie mógł o przyczynie niestawiennictwa zawiadomić sądu przed wydaniem wyroku.

§ 2. Wybór jednego ze środków obrony powoduje utratę drugiego, chyba że oskarżony połączy ze sprzeciwem, na wypadek jego odrzucenia, zapowiedzenie środka odwoławczego.

Art. 350. Sąd na posiedzeniu niejawnym rozpatruje sprzeciw i jeżeli uzna niestawiennictwo oskarżonego i niezawiadomienie sądu o przyczynie niestawiennictwa za usprawiedliwione, zarządza ponowną rozprawę.

Art. 351. § 1. Wyrok zaoczny traci moc z chwilą, gdy oskarżony lub jego obrońca stawi się na rozprawę w terminie ponownym.

§ 2. W razie nie usprawiedliwionego niestawiennictwa oskarżonego lub jego obrońcy na rozprawę ponowną, wyrok zaoczny pozostaje w mocy.

Art. 352. Niestawiennictwo oskarżyciela prywatnego na rozprawę ponowną nie tamuje rozpoznania sprawy.

K S I Ę G A VIII.**Środki odwoławcze.****R o z d z i a ł I.****Zażalenia.**

Art. 353. § 1. Na postanowienie sądu lub prokuratora, zamykające drogę do wydania wyroku, służy zażalenie.

§ 2. Na inne postanowienie sądu lub prokuratora zażalenie służy tylko w wypadkach określonych w ustawie.

§ 3. Zażalenie służy tylko do jednej instancji.

Art. 354. § 1. Zażalenia na czynności prokuratora, referendarza śledczego i asesora prokuratury dokonane w śledztwie rozstrzyga prokurator bezpośrednio przełożony.

§ 2. Jeżeli śledztwo prowadzą inne organy niż prokuratorskie, zażalenie rozstrzyga prokurator sprawujący nadzór nad śledztwem.

§ 3. W razie uchylenia postanowienia prokuratora o odmowie ścigania lub umorzeniu śledztwa prokurator, rozstrzygający zażalenie, poleca sporządzenie aktu oskarżenia, określając przy tym czyn zarzucany oskarżonemu, bądź nakazuje uzupełnienie śledztwa w określonym kierunku.

Art. 355. § 1. Zażalenie wnosi się do sądu lub prokuratora, który wydał zaskarżone postanowienie.

§ 2. Prezes sądu lub prokurator odmawia przyjęcia zażalenia, które nie odpowiada przepisany warunkom formalnym. Na zarządzenie o odmowie przyjęcia służy zażalenie do władzy, właściwej do rozpoznania nie przyjętego zażalenia.

§ 3. Zażalenie na niesłuszne aresztowanie oraz na odmowę przyjęcia sprzeciwu lub pisma odwoławczego można wnosić także bezpośrednio do sądu odwoławczego.

Art. 356. § 1. Jeżeli sąd lub prokurator, któremu złożono zażalenie uzna je za zasadne, to sam się do niego przychyła, a w przeciwnym razie przesyła je wraz z odpisem zaskarżonego postanowienia do instancji odwoławczej w ciągu trzech dni, a gdy zażalenie dotyczy aresztowania, to w ciągu doby.

§ 2. Akta sprawy przesyła się instancji odwoławczej, o ile to nie powoduje zwłoki w postępowaniu. Instancja odwoławcza może zażądać przesłania akt, o ile uzna to za niezbędne.

Art. 357. Zażalenie samo przez się nie wstrzymuje wykonania zaskarżonego postanowienia, lecz sąd lub prokurator, który wydał postanowienie, lub instancja odwoławcza może wstrzymać wykonanie. Odmowa wstrzymania nie wymaga uzasadnienia.

Art. 358. Sąd odwoławczy rozpoznaje zażalenie na posiedzeniu niejawnym.

Art. 359. Przepisy art. 353, 355—358 stosuje się odpowiednio do zażeń na zarządzenia prezesa sądu.

R o z d z i a ł II.

Rewizja.

Art. 360. Strony mogą zakładać rewizję od wyroków, wydanych w pierwszej instancji.

Art. 361. Strona, zamierzająca zaskarżyć wyrok, powinna zapowiedzieć to na piśmie w terminie zawitym, wskazanym w art. 211.

Art. 362. Rewizję na korzyść oskarżonego może założyć także prokurator, a w razie niepełnoletności lub ubezwłasnowolnienia oskarżonego — także jego ojciec, matka, małżonek, opiekun, kurator lub osoba, pod której opieką oskarżony faktycznie pozostaje.

Art. 363. § 1. Rewizję na niekorzyść oskarżonego może założyć tylko oskarżyciel.

§ 2. W razie śmierci oskarżyciela prywatnego przed upływem terminu do zapowiedzenia rewizji albo też po jej zapowiedzeniu, lecz przed upływem terminu do jej wywodu — małżonkowi zmarłego, dzieciom i wnukom w terminie zawitym jednego miesiąca od dnia śmierci służy prawo zgłoszenia, iż wstępują w prawa strony. Osoby te mogą ponowić zapowiedzenie i żądać doręczenia sobie wyroku z uzasadnieniem, w celu wniesienia wywodu rewizji, chociażby zmarłemu wyrok taki już doręczono.

Art. 364. § 1. Oskarżony może cofnąć rewizję, założoną przez siebie lub przez swego obrońcę; prawo to nie służy jednak oskarżonym, wymienionym w art. 79.

§ 2. Do cofnięcia rewizji, założonej przez osoby, wymienione w art. 362, lub na korzyść oskarżonego przez prokuratora, konieczna jest zgoda oskarżonego.

Art. 365. § 1. Powód cywilny może założyć rewizję tylko wtedy, gdy oskarżyciel lub oskarżony zapowiedział założenie rewizji, chyba że oskarżyciel publiczny nie brał udziału w rozprawie.

§ 2. Jeżeli oskarżyciel lub oskarżony, który zapowiedział rewizję, nie wniósł jej wywodu lub rewizję cofnął, sąd pozostawia bez rozpoznania rewizję powoda cywilnego i zwraca mu wniesioną z tytułu rewizji opłatę.

Art. 366. Powód cywilny, któremu nie służy prawo rewizji z przyczyn, wskazanych w art. 365, może wytoczyć sprawę przed sądem cywilnym o roszczenie, którego mu w postępowaniu karnym nie zasądzono.

Art. 367. § 1. Wywód rewizji składa się na piśmie w terminie zawitym, wskazanym w art. 212, do sądu, który wydał zaskarżony wyrok.

§ 2. Wywód rewizji od wyroku sądu wojewódzkiego, jeżeli nie pochodzi od prokuratora, powinien być sporządzony przez obrońcę, wymienionego w art. 73.

Art. 368. W razie zapowiedzenia lub złożenia wywodu rewizji po terminie lub przez osobę nie upoważnioną, prezes odmawia przyjęcia i zawiadamia o tym składającego rewizję.

Art. 369. § 1. O przyjęciu rewizji zawiadamia się strony lub ich obrońców i pełnomocników.

§ 2. Jeżeli oskarżyciel założył rewizję od wyroku uniewinniającego, przepis art. 191 nie ma do oskarżonego zastosowania.

Art. 370. Po przyjęciu rewizji prezes sądu przesyła ją niezwłocznie wraz z aktami do sądu, właściwego dla rozpoznania rewizji.

Art. 371. Podstawę rewizji mogą stanowić wyłącznie zarzuty:

- 1) obrazy przepisów prawa materialnego;
- 2) uchybień, określonych w art. 378 § 1, lub obrazy przepisów prawa procesowego, jeżeli mogła mieć wpływ na treść wyroku;
- 3) błędnej oceny okoliczności faktycznych, przyjętych za podstawę wyroku;
- 4) rażącej niewspółmierności kary w stosunku do przypisanego czynu albo nieodpowiedniego zastosowania lub niezastosowania środka zabezpieczającego lub wychowawczego.

Art. 372. § 1. Rewizja może dotyczyć całości wyroku lub jego części.

§ 2. Rewizję założoną od orzeczenia w przedmiocie winy uważa się za zwróconą przeciwko całości orzeczenia.

Art. 373. § 1. W wywodzie rewizji należy podać, na czym zarzucana obraza lub uchybienie polega, i wskazać te części wyroku, o których uchylenie lub zmianę strona wnosi.

§ 2. Wywód rewizji wniesiony przez samego oskarżonego lub przez osoby, wymienione w art. 362, podlega rozpoznaniu w granicach, określonych w art. 371, choćby nie czynił zadość przepisowi § 1.

§ 3. W wywodzie rewizji, można zarzucać tylko uchybienia obrażające prawa strony, na której korzyść założono rewizję.

§ 4. Można podnosić zarzuty, które nie stanowiły lub nie mogły stanowić podstawy zażalenia.

§ 5. Nie można żądać przeprowadzenia nowych dowodów co do istoty sprawy z wyjątkiem przewidzianym w art. 389 § 2.

Art. 374. Prezes sądu po rozważeniu, czy istnieją formalne warunki rewizji oraz czy sąd władny jest rozpoznać rewizję na posiedzeniu niejawnym (art. 377 i 378), wnosi sprawę na posiedzenie niejawne lub wyznacza termin rozprawy rewizyjnej.

Art. 375. Sąd rewizyjny rozpoznaje rewizję na rozprawie, jeżeli przepisy niniejszego kodeksu nie stanowią inaczej.

Art. 376. Sąd rewizyjny na posiedzeniu niejawnym pozostawia rewizję bez rozpoznania, jeżeli zachodzi brak formalnych warunków rewizji, zwłaszcza przewidzianych w art. 371, 373 §§ 1—3.

Art. 377. Sąd rewizyjny na posiedzeniu niejawnym uznaje wyrok za nieważny i przekazuje sprawę komu należy, jeżeli:

- a) wyrok zapadł z obrażą art. 11 lub 12;
- b) w składzie sądu uczestniczyła osoba, nie uprawniona do wydawania wyroków, albo jeżeli orzekł sędzia, który z mocy art. 34 ulegał wyłączeniu;
- c) zachodzi inna przyczyna nieważności z mocy samego prawa.

Art. 378. § 1. Sąd rewizyjny na posiedzeniu niejawnym uchyla wyrok niezależnie od zarzutów podniesionych w rewizji, jeżeli:

- a) sprawę rozpoznano bez skargi lub bez wniosku pokrzywdzonego, w wypadkach, gdy ustawa takiego wniosku wymaga albo zachodzą przyczyny, powodujące umorzenie postępowania w myśl art. 3;
- b) sąd był nienależycie obsadzony lub którykolwiek z jego członków nie był obecny na całej rozprawie;
- c) rozprawa odbyła się w nieobecności oskarżonego, chociaż obecność jego była obowiązkowa;
- d) oskarżony nie miał obrońcy w wypadkach, wskazanych w art. 79;
- e) wyrok nie zawierał ustalenia czynu, popełnionego przez oskarżonego.

§ 2. Uchylając wyrok z powodów, wskazanych w § 1, sąd rewizyjny wyrokiem umarza postępowanie lub przekazuje sprawę sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

Art. 379. Jeżeli rewizja nie może być rozpoznana w całości na posiedzeniu niejawnym, ze względu na inne uchybienia, aniżeli objęte art. 377 i 378, wówczas rewizję należy rozpoznać na rozprawie.

Art. 380. § 1. O terminie rozprawy zawiadamia się strony, ich obrońców i pełnomocników.

§ 2. W Sądzie Najwyższym oskarżonego aresztowanego nie sprowadza się na rozprawę, sąd wojewódzki zaś może zarządzić sprowadzenie go na rozprawę rewizyjną, jeżeli uzna to za celowe.

§ 3. Niestawiennictwo stron nie tamuje rozpoznania sprawy, jednak obecność prokuratora na rozprawie przed Sądem Najwyższym jest konieczna.

Art. 381. § 1. Rozprawę rozpoczyna ustne sprawozdanie, w którym sędzia sprawozdawca:

- 1) przedstawia przebieg dotychczasowego postępowania karnego, treść zaskarżonego wyroku, przytoczone w rewizji zarzuty oraz okoliczności faktyczne w granicach potrzebnych do rozstrzygnięcia;
- 2) w miarę potrzeby odczytuje zaskarżony wyrok w częściach, będących przedmiotem postępowania rewizyjnego, oraz z akt sprawy poszczególne części, istotne dla rozpoznania rewizji;

3) podnosi okoliczności, jakie sąd rewizyjny powinien rozważyć z urzędu;

4) wskazuje zagadnienia, nasuwające się do rozstrzygnięcia.

§ 2. Strony mogą składać wyjaśnienia, oświadczenia i wnioski osobiście lub przez swoich obrońców i pełnomocników — ustnie lub na piśmie; przed Sądem Najwyższym mogą być obrońcami lub pełnomocnikami tylko osoby wymienione w art. 78. Przewodniczący udziela głosu stronom, przy czym pierwszy głos służy stronie, która założyła rewizję.

Art. 382. W postępowaniu rewizyjnym stosuje się odpowiednio przepisy art. 264, 265, 267, 268, 270—285, 316, 318—336, 340, 341 i 342 §§ 1 i 2, a w postępowaniu rewizyjnym przed sądem wojewódzkim stosuje się również przepisy art. 295, 297—304 i 306—312, jeżeli uzupełnia się przewod sądowy pierwszej instancji.

Art. 383. Sąd rewizyjny uchyla zaskarżony wyrok:

- 1) jeżeli sąd wydał wyrok uniewinniający pomimo istnienia w czynie oskarżonego znamion przestępstwa lub umarzający postępowanie pomimo braku warunków umorzenia;
- 2) jeżeli rewizja zasadnie zarzuca inną obrazę przepisów prawa materialnego;
- 3) jeżeli rewizja zasadnie zarzuca uchybienia procesowe lub błąd w ocenie okoliczności faktycznych, przyjętych za podstawę wyroku, jeżeli te uchybienia lub błąd mogły mieć wpływ na treść wyroku;
- 4) jeżeli zachodzą okoliczności, określone w art. 378, a stwierdzone dopiero na rozprawie.

Art. 384. Sąd rewizyjny zmienia wyrok w części dotyczącej kary oraz środków zabezpieczających lub wychowawczych:

- 1) niezależnie od granic rewizji, jeżeli sąd na niekorzyść oskarżonego zastosował do niego karę nie przepisaną w ustawie za dane przestępstwo;
- 2) jeżeli rewizja zasadnie zarzuca rażącą niewspółmierność kary w stosunku do szkodliwości społecznej przestępstwa albo nieodpowiednie zastosowanie lub niezastosowanie środka wychowawczego lub zabezpieczającego.

Art. 385. Sąd rewizyjny niezależnie od zarzutów, przytoczonych w rewizji, uchyla wyrok w całości lub w części na korzyść strony, która założyła rewizję, jeżeli utrzymanie w mocy zaskarżonego wyroku byłoby oczywiście niesprawiedliwe.

Art. 386. Sąd rewizyjny uchyla lub zmienia wyrok na korzyść współoskarżonych, choćby nie założyli rewizji, jeżeli go uchylił lub zmienił na rzecz współoskarżonego, na którego korzyść rewizja była założona, a te same względy przemawiają za uchyleniem lub zmianą na rzecz tamtych.

Art. 387. Jeżeli w zaskarżonym wyroku sąd zastosował błędną kwalifikację czynu, lecz wymierzył taką karę, jaką mógł wymierzyć na podstawie właściwego przepisu, sąd rewizyjny może niezależnie od granic rewizji poprawić błędną kwalifikację czynu.

Art. 388. § 1. Sąd rewizyjny, uchylając wyrok, orzeka co do istoty sprawy w tym wypadku, gdy dowody, ujawnione na przewodzie sądowym pierwszej instancji, pozwalają na wydanie wyroku. W innych wypadkach sąd rewizyjny przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania w innym składzie sądowi, którego wyrok uchylono, lub innemu sądowi równorzędnemu.

§ 2. Orzekając co do istoty sprawy, sąd rewizyjny może skazać oskarżonego uniewinnionego albo zastrzyć

orzeczoną karę jedynie w razie uchylenia wyroku skutkiem założenia rewizji na niekorzyść oskarżonego.

Art. 389. § 1. Sąd rewizyjny nie może przeprowadzać postępowania dowodowego co do istoty sprawy.

§ 2. Sąd rewizyjny może jednak w wyjątkowych wypadkach, uznając potrzebę uzupełnienia przewodu sądowego, przeprowadzić dowód bezpośrednio na rozprawie, jeżeli przyczyni się to do przyspieszenia postępowania, a nie jest konieczne przeprowadzenie na nowo przewodu w całości lub w znacznej części. Sąd może przed rozprawą powziąć postanowienie o dopuszczeniu dowodu.

§ 3. Przepisy § 2 nie stosuje się w postępowaniu przed Sądem Najwyższym.

Art. 390. § 1. Jeżeli przy rozpoznawaniu rewizji wyniknie kwestia, wymagająca zasadniczej wykładni ustawy, wówczas sąd rewizyjny może odroczyć wydanie orzeczenia i przekazać kwestię tę do rozstrzygnięcia: Sąd Najwyższy — powiększonemu składowi tego sądu, a sąd wojewódzki — Sądowi Najwyższemu.

§ 2. Uchwała Sądu Najwyższego zapada na posiedzeniu niejawnym, lecz po wysłuchaniu stron, jeżeli się stawia.

§ 3. Uchwała Sądu Najwyższego wiąże sądy niższego rzędu w danej sprawie.

Art. 391. Sąd rewizyjny sporządza uzasadnienie swych orzeczeń w granicach koniecznych dla wyjaśnienia podstaw orzeczenia.

Art. 392. Uzasadnienie orzeczenia sądu rewizyjnego wiąże w danej sprawie sąd, któremu sprawę przekazano.

Art. 393. Przy ponownym rozpoznawaniu sprawy sąd, któremu sprawę przekazano, nie może zwiększyć kary orzeczonej w uchylonym wyroku, jeżeli wyrok uchylono na żądanie oskarżonego, chyba że przy ponownym rozpoznawaniu sprawy wyszły na jaw nowe okoliczności, mające istotne znaczenie dla wymiaru kary.

Rozdział III.

Rewizja nadzwyczajna.

Art. 394. Od każdego prawomocnego wyroku oraz od każdego prawomocnego postanowienia, kończącego postępowanie sądowe, może być założona rewizja nadzwyczajna do Sądu Najwyższego.

Art. 395. Do postępowania w tym trybie stosuje się odpowiednio przepisy o rewizji, chyba że przepisy niniejszego rozdziału stanowią inaczej.

Art. 396. § 1. Do wniesienia nadzwyczajnej rewizji uprawnieni są Minister Sprawiedliwości lub Generalny Prokurator Rzeczypospolitej albo Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego.

§ 2. Nadzwyczajną rewizję wnosi się bez zapowiedzenia bezpośrednio do Sądu Najwyższego.

Art. 397. Uwzględniając nadzwyczajną rewizję, założoną na niekorzyść oskarżonego po upływie sześciu miesięcy od dnia uprawomocnienia się orzeczenia, od którego założono rewizję nadzwyczajną, Sąd Najwyższy ogranicza się tylko do ustalenia uchybień.

Art. 398. § 1. Składając nadzwyczajną rewizję przed upływem sześciu miesięcy od uprawomocnienia się orzeczenia, można złożyć wniosek o zastosowanie środka zapobiegającego uchylaniu się od sądu, jeżeli zachodzą warunki przewidziane w art. 151 — 154.

§ 2. Wniosek ten rozpoznaje Sąd Najwyższy na posiedzeniu niejawnym.

Art. 399. O terminie rozprawy zawiadamia się strony, ich obrońców i pełnomocników. Art. 191 nie stosuje się.

Art. 400. § 1. Sprawę rozpoznaje Sąd Najwyższy w składzie trzech sędziów na rozprawie.

§ 2. Jeżeli nadzwyczajną rewizję założono od orzeczenia Sądu Najwyższego, sprawę rozpoznaje Sąd Najwyższy w składzie siedmiu sędziów z wyłączeniem sędziów, którzy orzekali w danej sprawie.

§ 3. Niestawiennictwo stron nie tamuje rozpoznania sprawy. Udział prokuratora jest jednak obowiązkowy.

Art. 401. Sąd, któremu sprawę przekazano, nie jest związany zapadłym w poprzednim postępowaniu wyrokiem w zakresie, w jakim Sąd Najwyższy wyrok ten uchylił.

K S I Ę G A IX.

Postępowanie wykonawcze.

R o z d z i a ł I.

Wykonanie wyroku.

Art. 402. Wyrok wykonywa się natychmiast po uprawomocnieniu się.

Art. 403. Wykonanie wyroku śmierci może nastąpić dopiero po decyzji Prezydenta Rzeczypospolitej, że nie korzysta z prawa łaski.

Art. 404. Jeżeli w sprawie wyrokował w pierwszej instancji sąd wojewódzki, wykonanie wyroku zarządza prokurator wojewódzki, w innych sprawach — prokurator powiatowy.

Art. 405. Odpis sentencji wyroku sąd przesyła prokuratorowi natychmiast po uprawomocnieniu się wyroku z oznaczeniem daty jego prawomocności.

Art. 406. W celu wykonania wyroku prokurator daje zlecenia władzom więziennym, milicyjnym i innym władzom.

Art. 407. § 1. Wyrok śmierci wykonywa się w miejscu zamkniętym, niepublicznie.

§ 2. Przy wykonywaniu wyroku śmierci powinien być obecny prokurator, naczelnik więzienia, protokolant, lekarz i duchowny wyznania, do którego należy skazany. Poza tym może być obecny obrońca, którego o terminie stracenia należy zawiadomić.

§ 3. Z przebiegu wykonania wyroku sporządza się protokół.

Art. 408. Skazanemu na karę pozbawienia wolności zalicza się na poczet kary okres tymczasowego aresztowania po ogłoszeniu wyroku pierwszej instancji, chyba że sąd rewizyjny postanowi inaczej.

Art. 409. § 1. O zarządzeniu wykonania kary warunkowo zawieszanej sąd pierwszej instancji, który w danej sprawie wyrokował, orzeka na posiedzeniu niejawnym.

§ 2. Na postanowienie w tym przedmiocie służy zażalenie.

Art. 410. Sposób i tryb przymusowego ściągania grzywien, kar pieniężnych i opłat, nie wpłaconych przez skazanego do kasy sądowej, określi osobna ustawa.

Art. 411. W razie niemożności ściągnięcia w całości lub w części z majątku skazanego zasądzonych grzywien, kar pieniężnych i opłat sporządza się protokół, który się przedstawia prokuratorowi.

Art. 412. § 1. Po otrzymaniu protokołu o niemożności ściągnięcia grzywiny lub kary pieniężnej sąd, który

wydał wyrok w pierwszej instancji, wydaje, na wniosek prokuratora lub z własnej inicjatywy, postanowienie co do kary zastępczej, jeżeli jej nie oznaczono w wyroku skazującym.

§ 2. Na wniosek skazanego na grzywnę lub karę pieniężną, której ściągnąć nie można, sąd może do kary zastępczej zastosować przepis o warunkowym zawieszeniu wykonania kary zastępczej, jeżeli zachodzą warunki zawieszenia.

§ 3. Na postanowienie, wydane w myśl §§ 1 i 2, służy zażalenie.

Art. 413. O wymiarze kary na podstawie art. 77 kodeksu karnego z 1932 r. orzeka wyrokiem sąd, który w danej sprawie wyrokował w pierwszej instancji.

Art. 414. § 1. Protokół, określony w art. 411, sporządza się również w wypadku, gdyby ściągnięcie grzywny (kary pieniężnej) narażało skazanego na ruinę majątkową. Protokół ten przedstawia się prokuratorowi.

§ 2. Po otrzymaniu protokołu o nieściągalności grzywny (art. 411) lub protokołu, wymienionego w § 1, sąd, który wydał wyrok w pierwszej instancji, wydaje na wniosek prokuratora postanowienie co do wykonywania pracy na rachunek grzywny, jeżeli pracy tej nie oznaczono w wyroku.

§ 3. W tym samym trybie sąd wydaje postanowienie co do zastępczej kary pozbawienia wolności, gdyby wykonanie pracy przez skazanego na rachunek grzywny było niemożliwe lub gdyby skazany uporczywie się wzdrygał wykonywać pracę.

§ 4. Na postanowienie, wydane w myśl §§ 2 i 3, służy zażalenie.

Art. 415. § 1. Koszty ogłoszenia wyroku w piśmiech wyklada oskarżyciel prywatny, w sprawach zaś ściganych z urzędu — Skarb Państwa.

§ 2. Koszty ogłoszenia wyroku, ściągnięte od skazanego, zwraca się oskarżycielowi prywatnemu, który je wyłożył.

Art. 416. § 1. Wszelkie wątpliwości i zarzuty co do wykonania wyroku, a w szczególności co do obliczenia kary, rozstrzyga sąd pierwszej instancji, który w danej sprawie wyrokował.

§ 2. Na postanowienie w tym przedmiocie służy zażalenie.

R o z d z i a ł II.

Odroczenie i przerwa wykonania kary.

Art. 417. Wykonanie kary śmierci na chorych obłożnie i na chorych umysłowo odracza się do czasu ich wyzdrowienia.

Art. 418. Wykonanie kary śmierci na kobietach brzemiennych odracza się do upływu trzech miesięcy po rozwiązaniu, o ile dziecko pozostaje przy życiu.

Art. 419. § 1. Wykonanie kary pozbawienia wolności w wypadku choroby umysłowej lub ciężkiej choroby fizycznej skazanego pozostającego na wolności odracza się do czasu wyzdrowienia.

§ 2. Za chorobę ciężką uznać należy również taki stan cielesny skazanego, przy którym umieszczenie go w więzieniu lub areszcie może bezpośrednio zagrażać jego życiu albo nie dałoby się pogodzić z istniejącymi w więzieniu lub areszcie urządzeniami.

Art. 420. Na prośbę skazanego można odroczyć na czas do jednego roku wykonanie kary pozbawienia wolności, jeżeli jej natychmiastowe wykonanie pociągnęłoby dla skazanego lub jego rodziny skutki zbyt ciężkie.

Art. 421. § 1. Jeżeli stan zdrowia skazanego albo poważne względy materialne lub rodzinne tego wymagają, a skazany posiada w kraju stałe miejsce zamieszkania i określone źródło dochodu, można na jego prośbę udzielić mu przerwy w wykonaniu kary na okres do jednego roku.

§ 2. Przerwę można każdej chwili odwołać.

Art. 422. Odroczenie wykonania kary lub udzielenie przerwy można uzależnić od zobowiązania się skazanego do pobytu w oznaczonej miejscowości lub okręgu tudzież od złożenia kaucji lub poręczenia.

Art. 423. § 1. Odroczenia i przerwy wykonania kary pozbawienia wolności udziela prokurator wojewódzki.

§ 2. Ponowne udzielenie przerwy nie może nastąpić przed upływem roku od daty ukończenia poprzedniej przerwy, chyba że zajdzie wypadek choroby umysłowej lub ciężkiej choroby fizycznej skazanego.

Art. 424. § 1. Na prośbę skazanego prokurator, zarządzający wykonanie wyroku, może odroczyć ściągnięcie grzywny lub kary pieniężnej albo rozłożyć ją na raty na czas, nie przekraczający jednego roku, jeżeli natychmiastowe ściągnięcie pociągnęłoby dla skazanego lub jego rodziny skutki zbyt ciężkie.

§ 2. W wypadkach wyjątkowych, zasługujących na szczególne uwzględnienie, można grzywnę lub karę pieniężną rozłożyć na raty na czas do trzech lat.

R o z d z i a ł III.

Ułaskawienie.

Art. 425. Jeżeli Generalny Prokurator Rzeczypospolitej nie zarządzi inaczej, prośbę o ułaskawienie przesyła się sądowi, który wydał wyrok w pierwszej instancji.

Art. 426. Uznając, że skazany na łaskę nie zasługuje, sąd pierwszej instancji wydaje postanowienie o pozostawieniu próśby bez dalszego biegu.

Art. 427. § 1. Przychylając się do próśby o ułaskawienie, jak również w tych wypadkach, kiedy Generalny Prokurator Rzeczypospolitej zażądał przedstawienia sobie akt w celu rozważenia kwestii ułaskawienia, sąd pierwszej instancji przesyła Generalnemu Prokuratorowi Rzeczypospolitej akta sprawy lub niezbędne ich części ze swą opinią.

§ 2. Jeżeli sprawę rozpoznawała w drodze rewizji wyższa instancja, sąd pierwszej instancji w wypadku przewidzianym w § 1 przesyła akta ze swą opinią za pośrednictwem wyższej instancji, która dołącza swą opinię.

Art. 428. Generalny Prokurator Rzeczypospolitej uznając, że prośba o ułaskawienie nie zasługuje na uwzględnienie, pozostawia ją bez dalszego biegu, jeżeli Prezydent Rzeczypospolitej inaczej nie postanowi.

Art. 429. Prośba o ułaskawienie nie wstrzymuje wykonania wyroku.

Art. 430. § 1. Generalny Prokurator Rzeczypospolitej może w razie otrzymania próśby o ułaskawienie lub z urzędu wstrzymać wykonanie kary lub zarządzić przerwę jej wykonania do czasu rozstrzygnięcia kwestii ułaskawienia.

§ 2. Uznając, że szczególnie ważne względy przemawiają za uwzględnieniem próśby o ułaskawienie, sąd pierwszej instancji, a w wypadku przewidzianym w art. 427 § 2 także sąd wyższej instancji, władny jest wstrzymać wykonanie kary lub zarządzić jej przerwę.

Art. 431. § 1. Sąd rozważa sprawę o ułaskawienie w miarę możliwości w tym samym składzie, w którym wydał wyrok.

§ 2. Postanowienia sądu przewidziane w art. 426 i 430 oznajmia się skazanemu jedynie z powołaniem się na złożoną prośbę, bez dołączenia uzasadnienia.

§ 3. Sąd wydaje opinię na posiedzeniu niejawnym po wysłuchaniu prokuratora. Opinii sądu skazanemu nie oznajmia się.

K S I E Ğ A X.

Koszty sądowe.

Art. 432. Postępowanie w sprawach karnych jest wolne od wszelkiego rodzaju opłat, oprócz wskazanych w niniejszym kodeksie.

Art. 433. Wszelkie wydatki wykląda w toku postępowania Skarb Państwa, o ile kodeks niniejszy inaczej nie stanowi.

Art. 434. Koszty obrońcy i pełnomocnika wykląda w toku postępowania strona, która go ustanowiła.

Art. 435. § 1. Oskarżyciel prywatny składa przy akcie oskarżenia na rachunek kosztów postępowania sumę, której wysokość określi Minister Sprawiedliwości w drodze rozporządzenia.

§ 2. Jeżeli w związku z dowodami zapowiedzianymi przez oskarżyciela należy przewidywać znacznie większe wydatki, sąd może zażądać złożenia odpowiednio wyższej zaliczki.

§ 3. Do czasu złożenia zaliczki sąd pozostawia sprawę bez biegu; wniesienie aktu oskarżenia bez zaliczki przewidzianej w § 1 nie przerywa biegu przedawnienia.

Art. 436. § 1. Od powoda cywilnego pobiera się opłaty według zasad kodeksu postępowania cywilnego.

§ 2. Od oskarżonego pobiera się opłaty, wskazane w § 1, o ile przedsięwzięta przezeń czynność odnosi się wyłącznie do powództwa cywilnego.

Art. 437. § 1. Od zaliczek i opłat są wolne osoby, którym sąd przyznał prawo ubogich.

§ 2. Sąd zwolni od kosztów osobę, która wykaże na podstawie zaświadczenia właściwej władzy, zawierającego dokładne dane o jej stanie rodzinnym, majątku i dochodach, że nie ma możliwości wyłożenia kosztów.

Art. 438. W wyroku oraz w postanowieniu o umorzeniu postępowania należy zawsze orzec, kto ma ponieść koszty postępowania.

Art. 439. § 1. Od skazanego sąd zasądza na rzecz Skarbu Państwa koszty postępowania łącznie z wydatkami poniesionymi w toku śledztwa oraz kosztami wykonania wyroku.

§ 2. Od skazanego w sprawie z oskarżenia prywatnego sąd ponadto zasądza na rzecz oskarżyciela poniesione przez tegoż koszty postępowania.

Art. 440. W razie zasądzenia powództwa cywilnego sąd zasądza od skazanego na rzecz powoda należne mu koszty, jeżeli zaś powód cywilny był zwolniony od opłat z tytułu prawa ubogich, sąd zasądza od skazanego odpowiednią sumę na rzecz Skarbu.

Art. 441. W razie skazania oskarżonego nie za wszystkie przestępstwa, które mu zarzucano, koszty związane jedynie z oskarżeniem, z którego go, uniewinniono, ponosi Skarb Państwa, względnie oskarżyciel prywatny.

Art. 442. Jeżeli oskarżonego uniewinniono lub postępowanie umorzono, koszty postępowania ponosi:

- a) w sprawach z oskarżenia prywatnego — oskarżyciel;
- b) w sprawach umorzonych wskutek pojednania się stron — oskarżony i oskarżyciel solidarnie;
- c) w pozostałych sprawach — Skarb Państwa, z wyjątkiem kosztów, wymienionych w art. 448 lit. h).

Art. 443. Koszty wynikłe z powództwa oddalonego lub pozostawionego bez rozpoznania ponosi powód cywilny.

Art. 444. W razie oddalenia środka odwoławczego założonego na niekorzyść oskarżonego, koszty postępowania odwoławczego ponosi Skarb Państwa, względnie oskarżyciel prywatny.

Art. 445. Jeżeli za koszty postępowania odpowiada kilku oskarżonych lub oskarżycieli, ponoszą oni tę odpowiedzialność solidarnie, prócz kosztów tymczasowego aresztowania oraz wykonania kary, które każdy ponosi z osobna.

Art. 446. Jeżeli oskarżonego uwolniono od kary z powodu wzajemności krzywd, sąd według swego uznania odpowiednio dzieli między strony koszty postępowania.

Art. 447. Jeżeli oskarżony umarł przed uprawomocnieniem się wyroku, koszty postępowania, prócz wymienionych w art. 448 lit. h), ponosi Skarb Państwa.

Art. 448. Do kosztów postępowania należą:

- a) wydatki na doręczenie wezwań i innych pism sądowych;
- b) wydatki związane z przejazdem sędziów i innych osób z powodu czynności sądowych;
- c) koszty sprowadzenia, przewozu i konwojowania oskarżonego, świadków i biegłych;
- d) należności świadków, biegłych i tłumaczy;
- e) koszty oględzin sądowych i innych badań, przedsięwziętych w toku postępowania, oraz koszty przesyłki i przechowania dowodów i zajętych przedmiotów oraz ich sprzedaży;
- f) koszty ogłoszeń sądowych w pismach;
- g) koszty utrzymania tymczasowo aresztowanego;
- h) należności obrońców i pełnomocników stron;
- i) koszty wykonania wyroku.

Art. 449. § 1. Świadkowie zamieszkali poza siedzibą sądu lub miejscem dokonywania czynności sądowej otrzymują zwrot niezbędnych kosztów przejazdu i strawne, jeżeli odległość ich miejsca zamieszkania lub pobytu od sądu wynosi najmniej dwadzieścia pięć kilometrów.

§ 2. Świadkowie, żyjący z zarobku dziennego, otrzymują nadto wynagrodzenie za utracony wskutek stawiennictwa zarobek.

§ 3. Zwrot kosztów przejazdu nie może w żadnym razie przekraczać ceny biletu kolejowego klasy trzeciej za daną odległość w obie strony w pociągu osobowym bez względu na rodzaj środka lokomocji.

§ 4. Jeżeli kilku świadków korzystało z jednego pojazdu na wspólny koszt, należy przyznać każdemu świadkowi część kosztów na niego przypadających.

§ 5. Jeżeli ta sama osoba będzie wezwana w charakterze świadka w kilku sprawach karnych na ten sam dzień, natenczas przyznaje się jej należności z §§ 1—4 tylko raz oraz rozdziela się je równomiernie pomiędzy wszystkie te sprawy (art. 438).

Art. 450. § 1. Biegli i tłumacze, prócz wynagrodzenia za pracę, otrzymują pokrycie wydatków niezbędnych do jej wykonania.

§ 2. W razie nieprzesłuchania wezwanego biegłego lub tłumacza, należy mu się wynagrodzenie za stracony czas i zarobek.

§ 3. Biegłemu lub tłumaczowi, zamieszkałemu poza siedzibą sądu, należy się strawnie i zwrot niezbędnych kosztów przejazdu.

Art. 451. Wysokość strawnego (art. 449 § 1 i 450 § 3) oraz wynagrodzenia biegłych i tłumaczy za ich pracę lub za stracony czas i zarobek (art. 450 §§ 1 i 2) sąd lub prokurator określa według swego uznania. Wysokość strawnego nie może w żadnym razie przekraczać 200 zł dziennie.

Art. 452. Funkcjonariusze państwowi w czynnej służbie i osoby wojskowe w czynnej służbie otrzymują koszty podróży i dietyienne według norm, ustanowionych dla podróży służbowych, jeżeli okoliczności, o których mają zeznawać, pozostają w związku z wykonywaniem ich urzędu lub służby; w innych wypadkach stosuje się do nich zasady ogólne (art. 449, 450, 451).

Art. 453. Jeżeli świadek lub biegły niesłusznie odmawia złożenia zeznań, opinii lub przyrzeczenia, nie ma prawa do żadnych należności.

Art. 454. § 1. Świadkowie, biegli i tłumacze powinni zażądać wynagrodzenia niezwłocznie po wykonaniu swego obowiązku, a jeżeli byli wezwani na rozprawę, to najpóźniej nazajutrz po jej zamknięciu.

§ 2. Osoby, które nie zgłosiły żądania w terminie powyższym, tracą prawo do wynagrodzenia.

Art. 455. § 1. Koszty utrzymania oskarżonego aresztowanego obejmują wydatki na żywność, opał, światło, odzież, bieliznę, a w razie potrzeby koszty leczenia.

§ 2. W ten sam sposób oblicza się koszty wykonania kary pozbawienia wolności.

Art. 456. Koszty wykonania kary grzywny obejmują wynagrodzenie urzędnika egzekucyjnego za wszystkie jego czynności podług taksy oraz koszty ogłoszeń, przejazdów i przesyłek pieniężnych.

Art. 457. Minister Sprawiedliwości, w porozumieniu w miarę potrzeby z odnośnymi ministrami, wydaje taksy dla obliczenia należności:

- a) za doręczanie wezwań i innych pism sądowych;
- b) za konwojowanie osób i rzeczy oraz za przechowanie rzeczy;
- c) za utrzymanie w więzieniach i aresztach.

Art. 458. W wypadkach nie przewidzianych taksa wysokość wynagrodzenia określa sąd.

Art. 459. § 1. Sąd może uwolnić oskarżonego lub oskarżyciela w całości lub częściowo od zwrotu kosztów postępowania, jeżeli uzna, że uiszczenie ich byłoby zbyt uciążliwe dla niego lub najbliższej rodziny, będącej na jego utrzymaniu.

§ 2. Przepis § 1 nie ma zastosowania do zwrotu kosztów, należnych oskarżycielowi prywatnemu od oskarżonego albo oskarżonemu od oskarżyciela oraz powodowi cywilnemu od oskarżonego.

§ 3. Zarządzając wykonanie wyroku można odroczyć ściąganie opłat i kosztów postępowania należnych Skarbowi Państwa lub rozłożyć je na raty na czas, nie przekraczający jednego roku, jeżeli natychmiastowe ich ściąganie groziłoby zobowiązanemu zbyt ciężkimi skutkami.

Art. 460. § 1. Do sposobu i trybu ściągania kosztów sądowych ma zastosowanie art. 410.

§ 2. Przy zbiegu należności w postępowaniu wykonawczym pokrzywdzony ma pierwszeństwo przed grzywnami, karami pieniężnymi i kosztami postępowania do zaspokojenia należnego mu z wyroku odszkodowania za wyrządzoną przez przestępstwo krzywdę.

K S I Ę G A X I.

Postępowania szczególne.

R o z d z i a ł I.

Wznowienie postępowania.

Art. 461. Wznowienie postępowania zakończonych wyrokiem prawomocnym może nastąpić na niekorzyść oskarżonego tylko wtedy, gdy wyjdzie na jaw, że wyrok wydano pod wpływem fałszywego zeznania świadka, biegłego lub tłumacza, sfałszowania dokumentu lub dowodu rzeczowego albo przekupstwa.

Art. 462. Popelnienie przestępstwa, dającego podstawę do wznowienia postępowania w myśl art. 461, powinno być ustalone wyrokiem prawomocnym, chyba że wyrok nie może zapaść z powodu ustawowych okoliczności, wyłączających wyrokowanie co do tego przestępstwa lub zawieszających postępowanie na czas nie ograniczony.

Art. 463. Wznowienie postępowania zakończonych wyrokiem prawomocnym może nastąpić na korzyść oskarżonego nie tylko z przyczyn wskazanych w art. 461, lecz także wtedy, gdy po skazaniu ujawnią się nowe fakty lub dowody nieznanne przedtem ani stronie, która złożyła wnioski o wznowienie, ani sądowi, stwierdzające, że skazany jest niewinny lub że go skazano za przestępstwo cięższe niż to, które popełnił.

Art. 464. § 1. Wniosek o wznowienie postępowania na korzyść oskarżonego mogą podać: oskarżony, obrońca, prokurator oraz małżonek oskarżonego, jego krewni w linii prostej i jego bracia i siostry.

§ 2. Wznowienie postępowania na korzyść oskarżonego jest dopuszczalne bez względu na jego śmierć, wykonanie kary lub przedawnienie.

Art. 465. § 1. Wniosek o wznowienie postępowania na niekorzyść oskarżonego może podać tylko oskarżyciel.

§ 2. Oskarżyciel prywatny, który odstąpił od oskarżenia, nie może żądać wznowienia postępowania.

Art. 466. Wniosek o wznowienie postępowania, nie pochodzący od prokuratora, powinien być sporządzony przez adwokata.

Art. 467. O wznowieniu postępowania w sprawach, należących do właściwości sądu powiatowego, orzeka sąd wojewódzki, w innych sprawach — Sąd Najwyższy.

Art. 468. Sąd właściwy do orzekania o wznowieniu zarządza w razie potrzeby sprawdzenie wskazanych we wniosku okoliczności.

Art. 469. § 1. Sąd właściwy do orzekania o wznowieniu może zarządzić wstrzymanie wykonania wyroku.

§ 2. Wstrzymując wykonanie wyroku, sąd może zażądać kaucji lub poręczenia.

Art. 470. W razie uwzględnienia wniosku o wznowienie postępowania, sąd uchyla wyrok i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania sądowi, który wydał uchylony wyrok.

Art. 471. § 1. Z chwilą uchylenia wyroku wykonanie kary ustaje.

§ 2. Sąd jednak może nakazać aresztowanie tymczasowe albo zastosować inny środek zapobiegający uchylaniu się od sądu.

Art. 472. Wszystkie postanowienia w przedmiocie wznowienia postępowania zapadają na posiedzeniu niejawnym.

Art. 473. Postępowanie wznowione toczy się według zasad ogólnych z następującymi wyjątkami:

- a) jeżeli sprawę wznowiono na korzyść oskarżonego, sąd przy ponownym rozpoznaniu sprawy nie może orzec kary surowszej niż ta, na którą oskarżonego poprzednio prawomocnie skazano;
- b) jeżeli postępowanie, wznowione na korzyść oskarżonego, toczy się po jego śmierci lub jeżeli oskarżony jest umysłowo chory, sąd wyznacza do obrony jego praw obrońcę z urzędu, o ile wnioskodawca sam nie ustanowił obrońcy.

R o z d z i a ł II.

Postępowanie w sprawach nieletnich.

Art. 474. Postępowanie w sprawach nieletnich, którzy w chwili rozpoczęcia rozprawy głównej nie ukończyli lat siedemnastu, odbywa się przed sądem dla nieletnich według zasad postępowania przed sądami powiatowymi z następującymi zmianami i uzupełnieniami.

Art. 475. § 1. W sprawach przeciwko nieletnim powództwo cywilne jest niedopuszczalne.

§ 2. Sądy dla nieletnich rozpoznają sprawy nieletnich bez względu na ogólne przepisy o właściwości rzeczowej.

§ 3. O wszczęciu postępowania karnego zawiadamia się władzę, wymienione w art. 5, tylko wówczas, gdy wymaga tego interes społeczny lub względy bezpieczeństwa publicznego. O ukończeniu postępowania karnego zawiadamia się władzę, wymienione w art. 5, jeżeli zawiadomiono je o wszczęciu postępowania oraz wtedy, gdy orzeczono umieszczenie w zakładzie poprawczym.

§ 4. Jeżeli miejsce popełnienia przestępstwa w rozumieniu art. 20 § 3 jest różne od miejsca zamieszkania rodziców lub opiekunów nieletniego bądź miejsca pobytu nieletniego, sędzia dla nieletnich w każdym stadium postępowania może przekazać sprawę sądowi miejsca zamieszkania rodziców lub opiekunów nieletniego.

Art. 476. § 1. Sędzia dla nieletnich prowadzi śledztwo w sprawach nieletnich z wyjątkiem wypadku, przewidzianego w art. 479 § 2, oraz wykonuje środki wychowawcze i poprawcze. Wykonanie orzeczonej względem nieletniego kary zwykłej zarządza prokurator, w którego okręgu znajduje się siedziba sądu dla nieletnich.

§ 2. Sędzia dla nieletnich jest obowiązany wszcząć postępowanie przeciwko nieletniemu w sprawach o przestępstwo ścigane z urzędu, chyba że postępowanie zostało wszczęte przez oskarżyciela publicznego.

§ 3. W sprawach, wszczętych na żądanie oskarżyciela prywatnego, sędzia dla nieletnich może prowadzić sprawę z urzędu, jeżeli uzna, że tego wymaga interes publiczny.

Art. 477. § 1. Sędzia dla nieletnich przeprowadza śledztwo osobiście lub za pośrednictwem Milicji Obywatelskiej; może zlecić przeprowadzenie poszczególnych czynności śledczych kuratorom nieletnich i wychowawcom schroniska.

§ 2. W sprawie każdego nieletniego należy dokonać poza czynnościami, przewidzianymi w art. 231, po-

nadto czynności, mających na celu ustalenie dokładnych danych, dotyczących nieletniego, jego rodziny i najbliższego otoczenia. W celu ustalenia wymienionych danych należy zlecić Milicji Obywatelskiej lub kuratorom nieletnich przeprowadzenie wywiadów środowiskowych. W razie potrzeby ustalenia stopnia rozwoju umysłowego, stanu psychicznego czy fizycznego nieletniego, sędzia dla nieletnich zarządza badanie przez biegłych. W stosunku do nieletnich, zatrzymanych w schronisku, należy żądać obserwacji i opinii wychowawców schroniska.

Art. 478. § 1. Po ukończeniu śledztwa sędzia dla nieletnich wydaje postanowienie zamykające śledztwo, które zawiera:

- a) imię i nazwisko nieletniego, jego dokładną datę urodzenia oraz inne szczegóły, niezbędne do ustalenia jego tożsamości,
- b) dokładne określenie zarzuczonego czynu ze wskazaniem czasu, miejsca i innych okoliczności jego popełnienia,
- c) wskazanie przepisu ustawy karnej, pod który zarzucony czyn podpada.

§ 2. Po dokonaniu czynności, wymienionych w § 1, sędzia dla nieletnich wyznacza rozprawę główną lub posiedzenie niejawne albo umarza śledztwo.

§ 3. Sędzia dla nieletnich może umorzyć śledztwo z przyczyn, wskazanych w art. 49, oraz jeżeli orzeczenie środków wychowawczych lub poprawczych jest niecelowe ze względu na orzeczone już w innej sprawie środki.

§ 4. Na postanowienie o umorzeniu śledztwa prokuratorowi służy zażalenie.

Art. 479. § 1. Jeżeli przeciwko nieletniemu wszczęto sprawę wspólnie z dorosłym, prokurator może wyłączyć sprawę nieletniego i przekazać ją sądowi dla nieletnich.

§ 2. Jeżeli ze względu na dobro wymiaru sprawiedliwości wyłączenie sprawy nieletniego jest niepożądane, prokurator prowadzi śledztwo. Po ukończeniu śledztwa prokurator bądź umarza śledztwo, bądź przekazuje sprawę sędziemu dla nieletnich z wnioskiem o zastosowanie środków poprawczych lub wychowawczych, bądź też przekazuje sprawę sądowi zwykłemu według właściwości, który orzeka z zachowaniem przepisów niniejszego rozdziału.

Art. 480. Środki zapobiegające uchylaniu się od sądu wobec nieletniego stosuje sędzia dla nieletnich lub prokurator.

Art. 481. § 1. W stosunku do nieletniego stosuje się następujące środki zapobiegające uchylaniu się od sądu:

- a) dozór rodziców lub opiekunów;
- b) dozór kuratora nieletnich;
- c) zatrzymanie w schronisku dla nieletnich.

§ 2. Środek, wymieniony w § 1 lit. c), stosuje się w wypadkach, wymienionych w art. 152, ponadto w wypadkach, kiedy zachodzi konieczność przeprowadzenia dokładnej obserwacji nieletniego, niezbędnej dla właściwego zastosowania środka wychowawczego lub poprawczego.

§ 3. Zatrzymanie w schronisku dla nieletnich może trwać w toku śledztwa najwyżej trzy miesiące. Termin ten należy uwidocznnić w postanowieniu o zatrzymaniu.

§ 4. Jeżeli ze względu na szczególne okoliczności sprawy, śledztwa nie można było ukończyć w wymienionym terminie, sąd wojewódzki na wniosek sędziego

dla nieletnich lub prokurator wojewódzki na wniosek prowadzącego śledztwo może przedłużyć okres zatrzymania o dalsze trzy miesiące; art. 158 § 3 stosuje się odpowiednio.

Art. 482. Na postanowienie w przedmiocie środków zapobiegających uchylaniu się od sądu służy zażalenie.

Art. 483. Nieletni może przeglądać akta sprawy i robić z nich odpisy tylko za zezwoleniem sędziego dla nieletnich lub prokuratora.

Art. 484. Z przebiegu posiedzenia niejawnego w sądzie dla nieletnich sporządza się oddzielnie protokół.

Art. 485. Niestawiennictwo prokuratora nie tłumaczy rozpoznania sprawy.

Art. 486. § 1. Na rozprawę należy wezwać rodziców lub opiekunów nieletniego, jeżeli doręczenie wezwań nie jest połączone ze szczególnymi trudnościami. Osobom tym służy prawo składania wyjaśnień i wniosków.

§ 2. Sąd może zażądać stawiennictwa tych osób. Mają wtedy odpowiednie zastosowanie art. 105—109.

§ 3. Niestawiennictwo wymienionych osób nie wstrzymuje rozpoznania sprawy, jeżeli sąd nie uzna ich obecności za niezbędną.

§ 4. Na rozprawę można wezwać kuratora nieletnich, wychowawcę schroniska lub zakładu, w którym nieletni przebywa, w celu złożenia wyjaśnień.

§ 5. Sędzia może na rozprawę nie wzywać osób, uprzednio przez tego sędziego osobiście przesłuchanych, i poprzestać na odczytaniu ich zeznań, jeżeli wezwania tych osób nie zażąda prokurator, obrońca, nieletni, jego rodzice lub opiekunowie.

Art. 487. § 1. Rozprawa odbywa się przy drzwiach zamkniętych.

§ 2. Podczas rozprawy sąd wysłuchuje wyjaśnień nieletniego, poza tym nieletni pozostaje w sali posiedzeń, jeżeli sąd uzna to za niezbędne.

Art. 488. Przewód sądowy rozpoczyna się od odczytania postanowienia o zamknięciu śledztwa bądź wniosku prokuratora.

Art. 489. Oskarżony nieletni może czynić uwagi i składać wyjaśnienia co do każdego dowodu, przeprowadzonego w jego obecności. Wywiady środowiskowe, opinie psychologów, lekarzy i psychiatrów, jak również obserwacje i opinie wychowawców schroniska i kuratorów nieletnich winny być odczytywane w nieobecności nieletniego, chyba że szczególne względy wychowawcze lub społeczne przemawiają za celowością zapoznania nieletniego z ich treścią.

Art. 490. Przepisy art. 485—487 stosuje się do posiedzeń niejawnych, wyznaczonych w celu wydania postanowienia o zastosowaniu środków wychowawczych.

Art. 491. Ogłoszenie wyroku odbywa się jawnie w wypadkach, kiedy oskarżonego uniewinniono albo orzeczono kary zwykłe lub środki, ulegające wpisowi do rejestru skazanych.

Art. 492. Sędzia dla nieletnich może odroczyć wykonanie środków poprawczych i wychowawczych w razie choroby nieletniego lub z innych ważnych przyczyn.

Art. 493. § 1. Kuratorzy nieletnich wykonują swe funkcje w toku śledztwa oraz postępowania wykonawczego według zleceń sędziego dla nieletnich.

§ 2. Tryb powoływania kuratorów, ich prawa i obowiązki określi rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości.

Art. 494. Schronisko dla nieletnich pozostaje pod nadzorem sędziego dla nieletnich. Organizację schronisk dla nieletnich określi rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości.

Art. 495. Sąd dla nieletnich może kosztami postępowania oraz kosztami wykonania orzeczenia obciążyć rodziców nieletniego, jeżeli ustalone zostały poważne zaniedbania przez nich obowiązków w stosunku do nieletniego.

R o z d z i a ł III.

Przywrócenie praw i zatarcie skazania.

Art. 496. § 1. Podania skazanych o przywrócenie praw lub o zatarcie skazania rozpoznaje sąd, który wydał wyrok w pierwszej instancji.

§ 2. Jeżeli wyrokowało kilka sądów, właściwy jest sąd, który wydał wyrok ostateczny.

§ 3. Jeżeli wyrokowało kilka sądów różnego rzędu, właściwy jest sąd wyższego rzędu, który wydał wyrok ostateczny.

Art. 497. Przed wydaniem postanowienia w przedmiocie przywrócenia praw lub zatarcia skazania, sąd może zwrócić się do prokuratora o zebranie informacji o zachowaniu się skazanego po wyroku.

Art. 498. § 1. Sąd rozpoznaje podanie o przywrócenie praw lub o zatarcie skazania na posiedzeniu niejawnym.

§ 2. Na postanowienie w tym przedmiocie służy zażalenie.

Art. 499. O przywróceniu praw lub o zatarciu skazania sąd, który wydał postanowienie, zawiadamia niezwłocznie władze prowadzące rejestry karne.

R o z d z i a ł IV.

Postępowanie w sprawach karno-administracyjnych.

Art. 500. § 1. Osoba, której wymierzono karę w trybie postępowania karno-administracyjnego, może zwrócić się w terminie zawitym siedmiodniowym od daty ogłoszenia jej orzeczenia do władzy administracyjnej z żądaniem skierowania sprawy na drogę postępowania sądowego; termin siedmiodniowy liczy się od daty doręczenia, jeżeli orzeczenie należało doręczyć.

§ 2. Jeżeli osoba, której karę wymierzono, jest niepełnoletnia lub bezwłasnowolna, żądanie w terminie biegnącym dla tej osoby może złożyć także ojciec, matka, małżonek, opiekun lub kurator.

§ 3. W razie odmowy przyjęcia żądania wymienionego w §§ 1 i 2 — można w ciągu trzech dni od zawiadomienia o odmowie złożyć żądanie skierowania sprawy do sądu powiatowego celem rozpatrzenia zasadności odmowy. Żądanie to można złożyć wprost do sądu.

§ 4. O przywróceniu terminu, wymienionego w §§ 1 i 2, orzeka sąd powiatowy.

Art. 501. § 1. W razie złożenia żądania, wymienionego w art. 500 §§ 1 i 2, orzeczenie władzy administracyjnej nie ulega wykonaniu, o ile ustawa szczególna nie stanowi inaczej.

§ 2. Władza administracyjna, o ile nie cofnie swego orzeczenia, przesyła akta sądowi.

§ 3. Orzeczenie władzy administracyjnej zastępuje w postępowaniu sądowym akt oskarżenia.

Art. 502. Właściwym do rozpoznania sprawy jest sąd powiatowy, w którego okręgu znajduje się siedziba władzy, która wymierzyła karę administracyjną.

Art. 503. Władza administracyjna, która wymierzyła karę, albo w jej zastępstwie władza odpowiednia w siedzibie sądu powiatowego, może popierać oskarżenie zamiast lub obok prokuratora.

Art. 504. Sąd powiatowy rozpoznaje sprawę według przepisów, obowiązujących w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji, ze zmianami przewidzianymi w następujących artykułach.

Art. 505. § 1. Sąd powiatowy rozpoznaje sprawę w składzie jednego sędziego.

§ 2. Niestawiennictwo oskarżyciela publicznego nie tamuje rozpoznania sprawy.

Art. 506. § 1. Wnioski stron nie wiążą prezesa sądu w zakresie zarządzeń dotyczących wezwania do rozprawy świadków i biegłych oraz sprowadzenia innych dowodów.

§ 2. Aż do rozpoczęcia postępowania dowodowego oskarżony może cofnąć żądanie skierowania sprawy na drogę postępowania sądowego. W tym wypadku orzeczenie władzy administracyjnej staje się prawomocne.

§ 3. Jeżeli strona, wskazawszy swój adres w żądaniu skierowania sprawy na drogę sądową, następnie zmieniła miejsce zamieszkania i nie zawiadomiła o tym sądu, wezwania i pisma sądowe, wysłane pod jej ostatnim znanym adresem, uważa się za doręczone.

Art. 507. § 1. Sąd orzekający postanawia według swego uznania, których świadków i biegłych przesłucha na rozprawie po odebraniu od nich przyrzeczenia lub bez odbierania przyrzeczenia, a których zeznania będą odczytane. W tym celu może zarządzić potrzebne jeszcze przesłuchanie przez jednego ze swoich sędziów.

§ 2. Wolno odczytywać akta postępowania administracyjnego.

Art. 508. Sąd powiatowy nie jest związany wymiarem kary, oznaczonym w orzeczeniu władzy administracyjnej.

Art. 509. § 1. Wyroki sądów powiatowych, wydane w postępowaniu karno-administracyjnym, są prawomocne z wyjątkiem wyroków w sprawach o przestępstwa skarbowe.

§ 2. Założenie rewizji nie wstrzymuje wykonania kary, z wyjątkiem kary pozbawienia wolności.

R o z d z i a ł V.

Odszkodowanie za niesłuszne skazanie lub oskarżenie.

Art. 510. § 1. Osoba, skutkiem wznowienia postępowania prawomocnie uniewinniona lub skazana według łagodniejszego przepisu karnego, może tytułem odszkodowania żądać wynagrodzenia od Skarbu Państwa za szkody i straty materialne oraz krzywdę moralną, jeżeli względem niej wykonano w całości lub w części karę, którą następnie uchylono.

§ 2. To samo stosuje się do osób, względem których postępowanie karne po wznowieniu prawomocnie umorzono.

Art. 511. § 1. Nie ma prawa do wynagrodzenia ten, kto poprzednie swe skazanie spowodował umyślnie lub przez oczywiste niedbalstwo.

§ 2. Sąd może odmówić wynagrodzenia, jeżeli przesłanki, zebrane w poprzednim postępowaniu, nie zosta-

ły w sposób stanowczy odparte w postępowaniu wznowionym.

Art. 512. Uprawnienie do wynagrodzenia przechodzi w razie śmierci osoby uprawnionej na małżonka, dzieci i rodziców w granicach, w jakich skutkiem ukarania nie otrzymały od skazanego należnego im według ustawy utrzymania.

Art. 513. § 1. Żądanie wynagrodzenia zgłosić można jedynie w ciągu trzech miesięcy po uprawomocnieniu się orzeczenia dającego podstawę do odszkodowania.

§ 2. Jeżeli osoba, uprawniona do żądania wynagrodzenia w myśl art. 510, zmarła w ciągu terminu wskazanego w § 1 lub, zgłoszwszy żądanie w tym terminie, zmarła przed prawomocnym ukończeniem postępowania o wynagrodzenie, to osoby wymienione w art. 512 żądać mogą wynagrodzenia w ciągu trzech miesięcy od śmierci uprawnionego.

Art. 514. Żądanie odszkodowania zgłosić należy w sądzie wojewódzkim, w którego okręgu wydano wyrok w pierwszej instancji.

Art. 515. § 1. Sąd wojewódzki orzeka na posiedzeniu niejawnym po sprawdzeniu w razie potrzeby okoliczności faktycznych. Przepis art. 307 § 2 stosuje się odpowiednio.

§ 2. Po ukończeniu śledztwa należy dać uprawnionemu możliwość oświadczenia się na piśmie lub do protokołu.

Art. 516. Na postanowienie wydane w myśl art. 515 służy zażalenie do Sądu Najwyższego.

Art. 517. Przepisy art. 510—516 mają zastosowanie do cudzoziemców na zasadach wzajemności.

Art. 518. Wydając wyrok uniewinniający, sąd może przyznać oskarżonemu prawo do odszkodowania od oskarżyciela prywatnego za doznaną krzywdę materialną i moralną:

- a) jeżeli oskarżenie było świadomie fałszywe albo
- b) jeżeli oskarżyciel używał środków nieuczciwych w celu uzyskania wyroku skazującego.

R o z d z i a ł VI.

Postępowanie w wypadku zaginięcia lub zniszczenia akt.

Art. 519. § 1. Postępowanie w przypadku zaginięcia lub zniszczenia akt sprawy, będącej w toku, przeprowadza sąd, w którym sprawa ostatnio się toczyła.

§ 2. Jeżeliby w myśl § 1 właściwym był Sąd Najwyższy, sąd ten przekazuje sprawę do sądu wojewódzkiego, chyba że chodzi o odtworzenie tylko akt Sądu Najwyższego.

§ 3. Postępowanie w przypadku zaginięcia lub zniszczenia akt sprawy prawomocnie zakończonej przeprowadza sąd, w którym sprawa toczyła się w pierwszej instancji.

Art. 520. Jeżeli akta sprawy albo część akt, mająca istotne znaczenie dla sprawy, zaginęły lub uległy zniszczeniu, to akta przypadłe zastępuje się urzędownie zaświadczeniami odpisami.

Art. 521. Prezes sądu wzywa osoby, posiadające odpisy akt przypadłych, do złożenia ich sądowi, a w razie potrzeby zarządza ich odebranie. Przepisy art. 129—144 stosuje się odpowiednio.

Art. 522. Jeżeli zaświadczone urzędownie odpisy zostaną złożone, prezes sądu zarządza dołączenie ich do akt. Odpis zarządzenia doręcza się stronom.

Art. 523. § 1. Jeżeli odtworzenie akt w trybie, przewidzianym w artykułach poprzedzających, nie da się przeprowadzić, prezes sądu wzywa strony do złożenia w terminie oznaczonym wniosków co do treści zapadłych akt oraz co do sposobu ich odtworzenia.

§ 2. Wraz z wnioskami, wskazanymi w § 1, strony obowiązane są złożyć posiadane na poparcie wniosków dowody jako to: odpisy prywatne oraz inne pisma i notatki, które mogą być pomocne przy odtworzeniu akt.

Art. 524. Niezależnie od wniosków stron sąd przeprowadza dochodzenia potrzebne do odtworzenia akt i zarządza takie postępowanie dowodowe, jakie uzna za wskazane. W szczególności sąd bierze pod uwagę wpisy do rejestrów karnych, repertoriów i innych ksiąg biurowych oraz może przesłuchać w charakterze świadków sędziów, prokuratorów, protokolantów, adwokatów i inne osoby, które uczestniczyły w postępowaniu lub które mogą się wypowiedzieć co do treści akt.

Art. 525. § 1. Sąd na posiedzeniu niejawnym postanawia, w jaki sposób i w jakim zakresie akta zapadłe mają być odtworzone lub że odtworzenie akt jest niemożliwe.

§ 2. Na postanowienie w tym przedmiocie służy zażalenie.

Art. 526. W przypadku, gdy akta sprawy bądź nie mogą być w ogóle odtworzone, bądź zostały odtworzone w części nie wystarczającej do podjęcia dalszego postępowania, sprawa może być wszczęta ponownie. We wszystkich innych przypadkach sąd podejmuje postępowanie w takim stanie, w jakim okaże się to możliwe przy uwzględnieniu akt pozostałych i odtworzonych.

Art. 527. Jeżeli zaginęły lub uległy zniszczeniu akta sprawy prawomocnie zakończonej, odtworzeniu podlega tylko ta część akt, która jest niezbędna do wykonania orzeczeń w tej sprawie zapadłych lub do wznowienia postępowania.

Art. 528. Jeżeli zaginięcie lub zniszczenie akt nastąpiło w związku z działaniami wojennymi lub klęskami elementarnymi, odtworzenie akt następuje tylko na wniosek prokuratora, jeżeli wymaga tego szczególnie interes publiczny, lub też na wniosek oskarżonego, oskarżyciela prywatnego albo osób wymienionych w art. 56 — 59.

R o z d z i a ł VII.

Wydawanie przestępców.

Art. 529. Przy wydawaniu przestępcy mają zastosowanie przepisy wskazane w rozdziale niniejszym, o ile umowa międzynarodowa inaczej nie stanowi.

Art. 530. § 1. Z wnioskiem o spowodowanie wydania osoby, przebywającej za granicą, zwraca się do Ministra Sprawiedliwości właściwy sąd, a w toku śledztwa do Generalnego Prokuratora Rzeczypospolitej — właściwy prokurator.

§ 2. Do wniosku należy dołączyć:

- a) jeżeli chodzi o osobę, przeciwko której wydany jest już prawomocny wyrok skazujący — odpis wyroku z zaświadczeniem prawomocności;
- b) w innych wypadkach — odpis postanowienia o tymczasowym aresztowaniu oraz opis przestępstwa z przedstawieniem okoliczności fak-

tycznych i przytoczeniem odpowiednich przepisów karnych.

§ 3. Nadto należy, w miarę możliwości, dołączyć fotografię i inne dane pozwalające ustalić tożsamość osoby, której wydania się żąda, oraz podać jej przynależność państwową.

§ 4. Czas trwania aresztu tymczasowego, przewidziany w art. 158, liczy się od chwili przejścia aresztowanego przez władze polskie na obszarze Państwa.

Art. 531. § 1. W wypadkach nagłych właściwy sąd lub prokurator może zwrócić się bezpośrednio do właściwej władzy zagranicznej z wnioskiem o tymczasowe aresztowanie osoby, której wydania się żąda, powinien jednak zawiadomić o tym jednocześnie: sąd — Ministra Sprawiedliwości, a prokurator — Generalnego Prokuratora Rzeczypospolitej, z dołączeniem wniosku o wydanie (art. 530).

§ 2. W tych samych wypadkach prokurator może się zwrócić bezpośrednio do właściwej władzy zagranicznej o zatrzymanie osoby, co do której ma być złożony wniosek o wydanie.

Art. 532. § 1. Jeżeli chodzi o przestępstwo zagrożone w ustawie karą śmierci, a państwo obce wydało przestępcę z zastrzeżeniem, że względem wydanego nie będzie zastosowana kara śmierci, sąd w razie skazania wymierza zamiast kary śmierci karę dożywotniego pozbawienia wolności.

§ 2. Jeżeli zaś z tym samym zastrzeżeniem państwo obce wydało osobę skazaną prawomocnie na karę śmierci, sąd na posiedzeniu niejawnym poweźmie postanowienie zmieniające wyrok w myśl § 1.

Art. 533. § 1. Jeżeli osoba wydana była oskarżona o kilka przestępstw, państwo obce zaś wydało ją z zastrzeżeniem ścigania tylko za niektóre z tych przestępstw, to postępowanie karne może obejmować tylko te przestępstwa, a co do innych powinno być zawieszona.

§ 2. Jeżeli przeciw takiej osobie zapadł już wyrok prawomocny, obejmujący kilka przestępstw, wówczas sąd, który wydał wyrok, uchyli wyrokiem orzeczenie o karze i wymierzy karę tylko za przestępstwa, objęte zezwoleniem na wydanie.

§ 3. Postępowanie, zawieszona w myśl § 1, może być podjęte, jeżeli oskarżony z własnej winy nie opuścił granic Polski w ciągu dwóch miesięcy lub jeśli, opuściwszy je, powróci. Termin liczy się od daty prawomocnego ukończenia postępowania w sprawie o przestępstwo, objęte zezwoleniem na wydanie, a w razie skazania — od odbycia kary. W wypadku, przewidzianym w § 2, sąd ograniczy się do wydania orzeczenia o karze.

§ 4. Wydając orzeczenie o karze, sąd nie może orzec kary surowszej niż wymierzona oskarżonemu poprzednio za dane przestępstwo.

Art. 534. § 1. Żądanie władzy zagranicznej wydania przestępcy przesyła się prokuratorowi wojewódzkiemu właściwemu według miejsca zamieszkania lub ujęcia osoby poszukiwanej, który przekazuje sprawę sądowi wojewódzkiemu, jeżeli Prokurator Generalny Rzeczypospolitej nie zarządzi inaczej.

§ 2. W sprawach o przestępstwa, dopuszczające wydanie, prokurator przesłuchuje oskarżonego i nakazuje jego aresztowanie.

§ 3. Sąd wojewódzki po sprawdzeniu i rozpatrzeniu wyjaśnień oskarżonego, jeżeli powołuje się on na dowody, znajdujące się w kraju, wydaje na posiedzeniu niejawnym opinię w przedmiocie wydania przestępcy.

Opinię tę wraz z aktami sąd przesyła prokuratorowi wojewódzkiemu, który przedstawia akta i opinię Generalnemu Prokuratorowi Rzeczypospolitej.

Art. 535. § 1. Sąd lub prokurator wymieniony w poprzednim artykule może także i bez wniosku o wydanie postanowić tymczasowe aresztowanie przestępcy, jeżeli chodzi o przestępstwo dopuszczające wydanie, a:

- a) dana osoba jest silnie podejrzana o popełnienie tego przestępstwa albo
- b) jest poszukiwana przez władze zagraniczne za pomocą listu gończego ogłoszonego w polskim dzienniku milicyjnym, albo
- c) władza zagraniczna zażądała tymczasowego aresztowania tej osoby, wymieniając rodzaj przestępstwa, o które osoba poszukiwana jest oskarżona, i powołując się na wydany przeciw niej prawomocny wyrok skazujący lub sądowe zarządzenie aresztowania.

§ 2. O dniu i miejscu tymczasowego aresztowania należy bezzwłocznie i bezpośrednio zawiadomić zagraniczną władzę wzywającą lub ścigającą oraz Generalnego Prokuratora Rzeczypospolitej.

Art. 536. Osobę aresztowaną w celu wydania obcemu państwu sąd na wniosek Ministra Sprawiedliwości, a prokurator na zarządzenie Generalnego Prokuratora Rzeczypospolitej wypuszcza na wolność. Osobę aresztowaną wypuszcza się na wolność także wtedy, gdy władza zagraniczna cofnie żądanie wydania lub aresztowania.

Art. 537. O zezwoleniu na wydanie postanawia Generalny Prokurator Rzeczypospolitej.

Przepisy końcowe.

Art. 538. Wykonanie kodeksu postępowania karnego porucza się Ministrowi Sprawiedliwości.